

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਜੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਫਰਵਰੀ 2018

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥
ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਤੇਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ - ਫਰਵਰੀ, 2018
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ
ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ
ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।
ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,
Email : atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar
(MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ
ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org }

Email : sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ
ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (CBSE)
0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (P.B.)
95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਜੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385
ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	5
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	6
3.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	9
4.	ਭੇਖ ਦਿਖਾਏ ਜਗਤ ਕਉ ਲੋਗਨ ਕੇ ਬਸ ਕੀਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	12
5.	ਮਾਘਿ ਪੁਨੀਤ ਭਈ ਤੀਰਥੁ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ॥ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	23
6.	ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	29
7.	ਇੰਗਲੈਂਡ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	40
8.	ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	44
9.	ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ	47
10.	ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	51
11.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ	52
12.	ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ - ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	55
13.	ਨੌਂ ਰਤਨ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	57
14.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	61
15.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	63

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਬਨਸਪਤਿ ਮਉਲੀ ਚੜਿਆ ਬਸੰਤੁ ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਗਿ ॥ ੧ ॥
ਤੁਮੁ ਸਾਚੁ ਧਿਆਵਹੁ ਮੁਗਧ ਮਨਾ ॥
ਤਾਂ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੭੬

ਬਸੰਤ, ਖੇੜਾ ਅਤੇ ਬਹਾਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਮਾਨ-ਅਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਝਲਕਦਾ ਹੈ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦਾ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ, ਨਾਮ ਰੱਤੀ ਰੂਹ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ, ਆਤਮਿਕ ਸੂਝ ਵਾਲਾ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਵਕਤ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵਿਗਸਦਾ ਹੈ, ਮੌਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੌਲਣਾ ਤੇ ਵਿਗਸਣਾ ਛਿਨ ਭੰਗਰ/ ਥੋੜ੍ਹ-ਚਿਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਸਦੀਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **'ਤਿਸੁ ਬਸੰਤੁ ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ॥ ਤਿਸੁ ਬਸੰਤੁ ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਦਇਆਲੁ ॥ ਮੰਗਲੁ ਤਿਸ ਕੈ ਜਿਸੁ ਏਰੁ ਕਾਮੁ ॥ ਤਿਸੁ ਸਦ ਬਸੰਤੁ ਜਿਸੁ ਰਿਦੈ ਨਾਮੁ ॥'**(ਅੰਗ -1180) ਜਿਸ ਜੀਵ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ/ਦਿਆਲ ਹੋ ਜਾਣ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਸਦਾ ਦਾ ਵਿਗਾਸ/ਖੇੜਾ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ ਆਉਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਛਿਨਭੰਗਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਹਰ ਸੁਖ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੁਖ ਛਿਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਨਵੀਨਤਾ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਪਾਰ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਨੌਕਰੀ, ਜਾਇਦਾਦ ਇਤਿਆਦਿਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਨਵੀਆਂ ਬਹਾਰਾਂ ਲਿਆਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਨਾਲੇ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖਮਈ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਲੇ ਨਾਲ ਦੁਖਮਈ ਵੀ ਹੋ ਨਿਬੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਖਮਈ ਹੋਣ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕਲਾ-ਕਲੇਸ਼ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਲਾਮਤਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਿਉਂ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ। ਕੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਬਹਾਰ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਦੇ ਜਾਵੇ ਨਾ, ਜਿੰਦਗੀ ਹਰ ਵਕਤ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਫੁੱਲ ਖਿੜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਤੇ ਮੁਰੜਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਆਈ ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਵਪਾਰ ਵਧਿਆ ਪਰ ਘੱਟ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਕੋਈ ਅਵਸਥਾ

ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ, ਬਹਾਰ ਹੀ ਬਹਾਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਇਹ ਲੋਚਾ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਦੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਬਹਾਰ/ਬਸੰਤ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਸਬਦੇ ਸਦਾ ਬਸੰਤੁ ਹੈ ਜਿਤੁ ਤਨੁ ਮਨੁ ਹਰਿਆ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਜਿਨਿ ਸਿਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਨਾ ਬਸੰਤੁ ਹੈ

ਜਿਨਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥

ਹਰਿ ਵੁਠੈ ਮਨੁ ਤਨੁ ਪਰਫੜੈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਹਰਿਆ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੦

ਗ੍ਰਿਹਿ ਤਾ ਕੇ ਬਸੰਤੁ ਗਨੀ ॥

ਜਾ ਕੈ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਧੁਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੦

ਨਾਨਕ ਤਿਨਾ ਬਸੰਤੁ ਹੈ ਜਿਨੁ ਘਰਿ ਵਸਿਆ ਕੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੧

ਪੋਸਤ ਭੰਗ ਅਫੀਮ ਮਦ ਉਤਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ॥

ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ। (ਜਨਮ ਸਾਖੀ)

ਐਸੀ ਨਾਮ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਮ ਰੱਤੀ ਰੂਹ ਲਈ ਸਦਾ ਦਾ ਖੇੜਾ ਤੇ ਸਦਾ ਦੀ ਬਸੰਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਆਰਿਆਂ ਹੇਠ, ਰੰਬੀਆਂ ਨਾਲ ਖੋਪਰ ਲਾਹੁੰਦ ਵੇਲੇ, ਚਰਖੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤੂੰਬਾ-ਤੂੰਬਾ ਹੋ ਕੇ, ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਰ ਤੇ ਖੇੜਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵਧਦਾ ਹੈ।

ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ ॥

ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ **'ਸਿਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾ ਜਾਵੇ'** ਐਸੇ ਹਨ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ 18 ਸੇਰ ਪੱਕੇ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜੂਝਣਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰੰਗ ਰਤੜੇ, ਬਾਣੀ ਤੇ ਬਾਣੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਈਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਬਹਾਰ/ਖੇੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਤੇ ਧੋਅ ਹਨ।

ਆਉ! ਮੌਸਮ ਦੀ ਬਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਵੀ ਨਵੀਂ ਬਹਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ। **'ਬਨਸਪਤਿ ਮਉਲੀ ਚੜਿਆ ਬਸੰਤੁ ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਗਿ ॥**

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 8 'ਤੇ)

ਫਲਗੁਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ

(ਫੱਗਣ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ-ਫਰਵਰੀ 12, 2018, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ)

(ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਰਚਿਤ ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿਚ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥
ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ ॥
ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥
ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ ॥
ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ ॥
ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ ॥
ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੈ ਧਾਇ ॥
ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ ਪਾਇ ॥
ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਨੋ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬

ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ- ਉਪਾਰਜਨਾ-ਉਪਜਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਸੰਤ ਸਹਾਈ=ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਜਾਇ - ਥਾਂ ਟਿਕਾਣਾ, ਇੱਛਾ ਪੁਨੀ-ਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਹੀਆਂ-ਸਹੇਲੀਆਂ, ਮੰਗਲ-ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ, ਅਲਾਇ-ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ, ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ-ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁੱਕਦਾ, ਹਲਤ ਪਲਤ-ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ, ਸਵਾਰਿਓਨ-ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸੰਵਾਰ ਦਿਤੇ, ਰਖਿਅਨ=ਰਖ ਲਿਆ, ਬਹੁੜਿ-ਦੋਬਾਰਾ, ਜਨਮੈ ਧਾਇ-ਮੁੜ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦਾ, ਚਰਣੀ ਪਾਇ=ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਕੇ, ਤਿਲ ਨ ਤਮਾਇ-ਤਿਲ ਮਾਤਰ, ਭੇਰਾ ਜਿਨਾ ਲੋਭ ਨਹੀਂ।

ਫਲਗੁਣਿ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪੋਹ ਮਾਹ ਦੀ ਕਰੜੀ ਸਰਦੀ ਵਾਲਾ ਕੱਕਰ ਪਾਲਾ, ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਰੁੱਤ ਫਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੌਸਮ ਮਿੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹਾਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਹੋਲੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਦਰ ਦੀ, ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਅਨੰਦੁ ਅਨੰਦੁ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਅਨੰਦੁ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੭

ਅਰਥਾਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਅਕਸਰ ਗਮੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਅਨੰਦ, ਅਸਲ ਖੁਸ਼ੀ, ਵਿਸਮਾਦ ਦਾ ਭੇਦ ਗੁਰੂ ਹੀ ਦਸਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਹ ਅਨੰਦ ਅੰਦਰ ਦੇ ਖੇੜੇ ਦਾ

ਅਨੰਦ ਹੈ ਜੋ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਕਦੀ ਵੀ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। (ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ। ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ, ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ॥) ਇਸ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੰਤ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ, ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤੈਡੀ ਬੰਦਸਿ ਮੈ ਕੋਇ ਨ ਡਿਠਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਾਣਾ ॥

ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਮਿਤ੍ਰੁ ਵਿਚੋਲੈ ਜੈ ਮਿਲਿ ਕੰਤੁ ਪਛਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੪

ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥

ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਸੀਆਂ ਵਡਭਾਗਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉਡੀਕ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਮਰ ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਸੁਹਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਸੁਹਾਗਣ ਹੋ ਗਈ-

ਬਿਰਹਾ ਲਜਾਇਆ ਦਰਸੁ ਪਾਇਆ

ਅਮਿਉ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸਿੰਚੰਤੀ ॥

ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕੁ ਮੇਰੀ ਇਛ ਪੁੰਨੀ

ਮਿਲੇ ਜਿਸੁ ਖੋਜੰਤੀ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੦

ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ ॥

ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ ॥

ਇਸ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਹ ਸਤ-ਸੰਗੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਗੋਵਿੰਦ ਦੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸਰਬ-ਸਮਰੱਥ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਐਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਹੋਰ, ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕਿਤੇ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ।

ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ॥

ਐਸਾ ਪਤੀ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਦਾ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸੰਵਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਵ-ਲੀਨਤਾ ਵਾਲੀ ਐਸੀ ਥਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਕੋਈ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਡੋਲਦੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ ਬਹੁਤਿ ਨ ਜਨਮੈ ਯਾਇ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਗੇੜ ਦੀ ਦੌੜ ਭੱਜ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ ਪਾਇ॥

ਐਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ, ਬੇਅੰਤ ਵਡਿਆਈਆਂ ਹਨ -

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਿਣ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥ ਅੰਗ - ੫

ਪਰ ਸਾਡੀ ਜੀਭ ਇਕ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ -

ਤੇਰੇ ਕਵਨ ਕਵਨ ਗੁਣ ਕਹਿ ਕਹਿ ਗਾਵਾ

ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨਾ॥ ਅੰਗ - ੭੩੪

ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਜੋ ਜੀਵ ਚਰਨੀ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਲੜ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਅਵੱਸ਼ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਨੈ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ) ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਸਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਸੱਚੇ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਵਿਚੋਂ ਸੱਚਾ ਸਦੀਵ ਅਨੰਦ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲਵੋ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ-ਸਾਲਾਹ ਦੀ ਕੋਈ ਤਮਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਅਲਪੱਗ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ।

ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਮਹੀਨੇ 'ਫਲਗੁਣਿ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਦੇ ਆਖਰੀ ਬੰਦ ਵਿਚ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ ॥

ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਿਆ ਦਰਗਹ ਸਚਿ ਖਰੇ ॥

ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਨਿਧਿ ਚਰਣ ਹਰਿ ਭਉਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਤਰੇ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਤਿਨ ਪਾਈਆ ਬਿਖਿਆ ਨਾਹਿ ਜਰੇ ॥

ਕੂੜ ਗਏ ਦੁਬਿਧਾ ਨਸੀ ਪੁਰਨ ਸਚਿ ਭਰੇ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇਵਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਏਕੁ ਧਰੇ ॥

ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੁਰਤ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥

ਨਾਨਕੁ ਮੰਗੈ ਦਰਸ ਦਾਨੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਹਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬

ਅਰਥਾਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ, ਸਾਰੇ ਮਹੀਨੇ, ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤਾਂ, ਸਭ ਰੁੱਤਾਂ, ਸਭ ਘੜੀਆਂ ਤੇ ਪਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਨ ਲਈ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਭ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਸੁਭ ਹਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ -

ਚਲਤ ਬੈਸਤ ਸੇਵਤ ਜਾਗਤ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਰਿਚੈ ਚਿਤਾਰਿ॥

ਅੰਗ- ੧੦੦੬

ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੁਰਦਿਆਂ ਫਿਰਦਿਆਂ, ਉਠਦਿਆਂ ਬੈਠਦਿਆਂ, ਸੌਂਦਿਆਂ ਜਾਗਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੰਦ ਵਿਚ ਨਿਰਣੇ ਵਜੋਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ, ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਰਾਧਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ, ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸੁਰਖਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਿਖੜੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ-ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਲਦੇ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਅਰਥ ਝੂਠੇ ਲਾਲਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਟੈਕ ਵਿਚ ਟਿਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕੋ ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵਸਾ ਕੇ ਸਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੰਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ, ਸਾਰੇ ਮਹੀਨੇ, ਸਭ ਦਿਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹੂਰਤ ਸੁਭ ਤੇ ਸੁਲੱਖਣੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਫਲਗੁਣ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਲ ਵਿਆਖਿਆ -

ਫਲਗੁਣਿ ਮਨਿ ਰਹਸੀ ਪ੍ਰੇਮੁ ਸੁਭਾਇਆ ॥

ਅਨਦਿਨੁ ਰਹਸੁ ਭਇਆ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਮਨ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਆ ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਇਆ

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਘਰਿ ਆਓ ॥

ਬਹੁਤੇ ਵੇਸ ਕਰੀ ਪਿਰ ਬਾਝਹੁ ਮਹਲੀ ਲਹਾ ਨ ਥਾਓ ॥

(ਪੰਨਾ 5 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹਾਰ ਡੋਰ ਰਸ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਪਿਰਿ ਲੋੜੀ ਸੀਗਾਰੀ ॥

ਨਾਨਕ ਮੇਲਿ ਲਈ ਗੁਰਿ ਅਪਣੈ

ਘਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੯

ਵਿਆਖਿਆ - ਫਲਗੁਨਿ (ਫੱਗਣ) ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾ ਕੇ ਮਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ, ਖਿੜ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਾ ਲਗਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਆਪਾ-ਭਾਵ ਤੱਜ ਦਿਤਾ, ਹਉਮੈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਅੰਦਰ, ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ, ਖੇੜਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਣ ਹੋਣ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮੋਹ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਉ ਜੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਦੇ ਮਹਲਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਵਿਪਰੀਤ ਇਸ ਦੇ ਜਿਸ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਦਾ, ਮਿਲਾਪ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਮਝੋ ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਰ-ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨ ਲਏ। ਜਿਸ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ-ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫਲਗੁਨਿ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ-ਮਿਲਾਪ ਲਈ, ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। 'ਮੋਹ' ਵੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਰੂਪ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ॥

ਅੰਗ- ੫੬੦

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਦਸੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਿਆਰ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਨਦਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਭਾਈ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਬਿਨਾਸੁ ॥

ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਮੇਲਿ ਲਏ ਭਾਈ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੦

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ, ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਵਾਲਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਚਤੁਰ, ਵੱਡਾ ਗਿਆਨੀ, ਅਤੀ ਧਨਾਢ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਜ਼ਿੰਦਾ ਲਾਸ਼ ਹੈ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਤੁਮੁ ਸਾਚੁ ਧਿਆਵਹੁ ਮੁਗਧ ਮਨਾ ॥ ਤਾਂ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥ '

ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ/ਖੇੜੇ ਬਹਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਨਾਮ ਮਾਰਗ/ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰੀਏ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਗਿਆਸਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਯਤਨ ਕਰੀਏ, ਯਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਬਰ ਕਰੀਏ ਜਦੋਂ ਸਬਰ ਆ ਗਿਆ ਫਿਰ ਸਫਲ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਤੇ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਵੇਲੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਰਹੀਏ। ਉਦਮ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ।

ਕਬੀਰ ਕੇਸੇ ਕੇਸੇ ਕੂਕੀਐ ਨ ਸੋਈਐ ਅਸਾਰ ॥

ਰਾਤਿ ਦਿਵਸ ਕੇ ਕੂਕਨੇ ਕਬਹੂ ਕੇ ਸੁਨੈ ਪੁਕਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੬

ਹਰਿ ਕਾ ਬਿਲੋਵਨਾ ਬਿਲੋਵਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥

ਸਹਜਿ ਬਿਲੋਵਹੁ ਜੈਸੇ ਤਤੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੮

ਇਕ ਦਿਨ ਆਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹਾਰ/ਖੇੜਾ ਆਵੇਗਾ। ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਗਸ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀਆਂ ਦਾ ਇਹੀ ਮੰਤਵ ਸੀ ਕਿ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਬਹਾਰ ਆਵੇ। ਸਾਰੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣਨ ਇਸੇ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਰਹੁਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ, ਸਮੂਹ ਟਰੱਸਟ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸਾਰੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸੇ ਬਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਇਸੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜੀ। 'ਬਨਸਪਤਿ ਮਉਲੀ ਚੜਿਆ ਬਸੰਤੁ ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਗਿ ॥' ਸਦਾ ਦੇ ਖੇੜੇ/ਬਹਾਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜੀ।

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-16)

ਹਉਮੈ ਦਾ ਫੈਲਾਓ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਹਸਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਲਜੁਗ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਕਲਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਤ ਜਿਨੀ ਰਾਮੁ ਨ ਪਛਾਤਾ
ਸਤਜੁਗਿ ਪਰਮ ਹੰਸ ਬੀਚਾਰੀ॥
ਦੁਆਪੁਰਿ ਤ੍ਰੇਤੈ ਮਾਣਸ ਵਰਤਹਿ
ਵਿਰਲੈ ਹਉਮੈ ਮਾਰੀ॥**

ਅੰਗ - 1131

ਸਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹੀ ਪੁੰਮ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜੁੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਾਰੇ ਜੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਹੀ ਵਡਿਆਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਵੀ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਾ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਾਂ ਇਉਂ ਕਹੋ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿੜ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਕਲਿ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ॥
ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੋ ਜਾਤਾ
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਈ॥
ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਲਖੈ ਜਨੁ ਸਾਚਾ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਈ॥
ਆਪਿ ਤਰੇ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ
ਜਿਨੀ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਈ॥**

ਅੰਗ- 1132

ਕਲਜੁੱਗ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਮੇਰੇ ਜੁੱਗ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਇਕ ਕਲਾ ਧਰਮ ਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ‘ਨਾਮ’। ਪਰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਸਮਾਐ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਰਤ ਉਤੇ ਐਨਾ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਨ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਗਿਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਉਤਮ ਕਰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੁਝਦਾ ਹੈ।” ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

**ਸਤਜੁਗਿ ਸਚੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਭਗਤਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਈ॥**

**ਸਤਜੁਗਿ ਧਰਮੁ ਪੈਰ ਹੈ ਚਾਰਿ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਕੋ ਬੀਚਾਰਿ॥
ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ਹੋਈ॥
ਜਿ ਨਾਮਿ ਲਾਗੈ ਸੋ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੈ
ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋਈ॥
ਤ੍ਰੇਤੈ ਇਕ ਕਲ ਕੀਨੀ ਦੂਰਿ॥
ਪਾਖੰਡੁ ਵਰਤਿਆ ਹਰਿ ਜਾਣਨਿ ਦੂਰਿ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝੈ ਸੋਝੀ ਹੋਈ॥
ਅੰਤਰਿ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥
ਦੁਆਪੁਰਿ ਦੂਜੈ ਦੁਬਿਧਾ ਹੋਇ॥
ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨੇ ਜਾਣਹਿ ਦੋਇ॥
ਦੁਆਪੁਰਿ ਧਰਮਿ ਦੁਇ ਪੈਰ ਰਖਾਏ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਤ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ॥
ਕਲਜੁਗਿ ਧਰਮ ਕਲਾ ਇਕ ਰਹਾਏ॥
ਇਕ ਪੈਰਿ ਚਲੈ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਵਧਾਏ॥
ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਅਤਿ ਗੁਬਾਰੁ॥
ਸਤਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਨਾਮਿ ਉਧਾਰੁ॥
ਸਭ ਜੁਗ ਮਹਿ ਸਾਚਾ ਏਕੋ ਸੋਈ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਸਚੁ ਦੂਜਾ ਨਹੀ ਕੋਈ॥
ਸਾਚੀ ਕੀਰਤਿ ਸਚੁ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ਕੋਈ॥
ਸਭ ਜੁਗ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਹੋਈ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਈ॥
ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਏ ਭਗਤੁ ਜਨੁ ਸੋਈ॥
ਨਾਨਕ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਨਾਮਿ ਵਡਿਆਈ ਹੋਈ॥**

ਅੰਗ - 880

ਸੋ ਕਲਜੁੱਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੇਰੇ ਜੁਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਆਪਣੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਜੋ ਕਰਮ ਹਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਖਿੱਧ ਹਨ, ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੋਹਣੀ ਮਾਇਆ ਬਗੈਰ ਦੰਦਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ।

**ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ
ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ ਖਾਇਆ॥
ਮਨਮੁਖ ਖਾਧੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਬਰੇ
ਜਿਨੀ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥**

ਅੰਗ - 643

ਨਾ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਜਪੀ ਦਾ ਜਪ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਪੀ ਦਾ ਤਪ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਮ ਵਲ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਾਉਂਦਾ

ਹਾਂ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਕਰਿਸ਼ਮੇ ਮੇਰੇ ਜੁੱਗ ਵਿਚ ਐਨੇ ਵਧ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਮੇਰੀ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪਰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 'ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨੁ ਇਸ਼ਨਾਨ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਾ ਕੇ ਸਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਨਾ ਅਮੁੱਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਅਮੁੱਲ ਨਾਮ ਵਲ ਇਕ ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਤਾਈਂ ਚਿੱਤ ਜੋੜ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਐਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਮਣ ਲੋਕੜਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅੱਗ ਦੀ ਚੰਗਿਆੜੀ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੀ ਲੋਕੜ ਜਲ ਕੇ ਸੁਆਹ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਜੁੱਗ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਐਨੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉਪਰ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ 'ਨਾਮ' ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਮੇਰਾ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦਵੀ ਦੇ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ! ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਪਰ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਚਲਦਾ ਹੈ - ਦਾਨ ਲੋਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਦਾਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਦਾਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਰਕਮ ਉਸ ਥਾਂ ਲਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੰਘਣ ਅਤੇ ਵਡਿਆਉਣ। ਪਰ ਮੁਰਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਪਰੀਤ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਦਾਨ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਦੂਜਾ ਕਰਮ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥ ਹੀ ਭਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤੱਤ ਬੋਤੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਉਹ ਕੀਤੇ ਦਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਐਸ਼ ਲਈ ਦਾਨ ਦਾ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੀਰਥ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਮੈਂ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਵਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਕੋਈ ਵਰਤ ਰਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਕੋਈ ਵਰਤ ਰਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਗਮਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕੋਈ ਵਰਤ ਰਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿੰਦਿਆ, ਚੋਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਵਰਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਅ' ਦਾ ਵਰਤ ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਸਤਿ ਬੋਲਣ ਦਾ ਵਰਤ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਯੁਧਿਸ਼ਠਰ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਰਤ ਰੱਖ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਮਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

**ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹ
ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ - 1428

ਸੋ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੇਰੇ ਜੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਵੀ ਸਰਵਣ ਪੁਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਤੋਂ ਧਨ ਖੋਹਣ ਲਈ ਬੱਚੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਗਲ ਘੁੱਟਣਗੇ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨਾਲ ਵੈਰ ਰਖਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇ-ਬਸੀ ਦਾ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਲਤ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣਗੇ। ਲੜਕੀਆਂ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਕਰਨਗੀਆਂ ਜੋ ਦੇਖਣੀਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀਆਂ ਹਨ। ਕਰਮ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਜੋ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਉਹ ਭੀ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਲੱਗਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਨਾਲ ਮੋਹ ਕੇ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਮੇਰੇ ਜੁੱਗ ਦੇ ਪਾਖੰਡੀ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਜਾਣ ਕੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਰਚਣਗੇ। ਉਪਰੋਂ ਜਤੀ ਕਹਾਉਣਗੇ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਪਰੋਂ ਸਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਆਪ ਅਸਤਿ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਪਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕੇਵਲ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਪਤੀਵਰਤਾ ਦੇ ਅਸੂਲ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੁਲਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾੜਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਸ ਭੂਸ਼ਣ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣਗੀਆਂ। ਪਾਖੰਡੀ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਣਗੇ। ਰਾਜਾ ਕਸਾਈ ਵਰਗਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਪੂਜਾ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਧਨ ਲਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਆਪ ਹੀ ਖਾ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਜੀਵ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਨਗੇ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦੇ ਖਾਲੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨਰਕ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਭਰਾਂਗਾ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ! ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੱਸੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਗਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉਪਦ੍ਰਵ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਮੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਮੈਂ ਵੀ ਲੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਲਜਗ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀਆਂ ਕਰ ਲੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਲੇਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਜੰਜੀਰਾਂ ਪਾਵਾਂਗਾ। ਅਸੀਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਚਾਕਰ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ -

ਜਿਸੁ ਸਿਕਦਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਖੁਆਰੀ

ਚਾਕਰ ਕੇਹੇ ਡਰਣਾ ॥

ਜਾ ਸਿਕਦਾਰੈ ਪਵੈ ਜੰਜੀਰੀ

ਤਾ ਚਾਕਰ ਹਬਹੁ ਮਰਣਾ ॥

ਅੰਗ - 902

ਸੋ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ! ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿਖਾ ਕੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੁਰਤੀ-ਬਿਰਤੀ ਪ੍ਰੇਤ ਦੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਐਵੇਂ ਹੀ ਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਹੀ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੁੱਗ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਫਸਲ ਐਨੀ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਵਲ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚੋਂ ਪਏ ਹੋਏ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗਲ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਸ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਅਥ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥
ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ ॥
ਅਨ ਰੁਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥
ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੂਲਹੁ ਭੂਲਹੁ ॥ ਅੰਗ- 1185**

ਸੋ ਇਹ ਹੈ ਵਾਰਤਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪੁਛੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ? ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐ ਕਲਜੁਗ! ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਜੁਲੜ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਚੁਕੀਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਇਹ ਛੁਰੀਆਂ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਇਹ ਵੀ ਬੜੇ ਭੇਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਜਦੋਂ ਚਿਤ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਬਾਹ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਦਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ ॥
ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ
ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - 146**

ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ
ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥ ਅੰਗ - 611**

ਸੋ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਜੋ ਛੁਰੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਵਿਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦੇ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਹਨ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਏ ਰਾਤ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਰ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ ਮਾਣਦੇ ਗਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੁਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਸੁਰਤਿਆਂ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਓ ਉਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਘੁਕ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਆਲਸ ਦਾ ਜੁਲੜ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸ਼੍ਰੇਣਤ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਲਸ ਦਾ ਜੁਲੜ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਗ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਨਾ ਲਾ ਸਕੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ! ਇਸ ਜੁਲੜ ਵਿਚ ਇਹ ਗਲੀਆਂ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ! ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਜੁਲੜ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੰਦੇ

ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਮੇਰਾ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗਲੀਆਂ ਹਨ। ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਐਨੀ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਆਪ ਹੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਆਲਸ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ -

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗਿ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ॥
ਸਾਚੇ ਕੀ ਲਿਵ ਗੁਰਮਤਿ ਜਾਤੀ ॥
ਮਨਮੁਖ ਸੋਇ ਰਹੇ ਸੇ ਲੁਟੇ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਬਤੁ ਭਾਈ ਹੇ ॥ ਅੰਗ - 1024**

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਵਸੱਥ ਰੱਖਣਾ ਬਿਲਕੁਲ unscientific (ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ) ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਜਾਗ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ-

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ
ਮਨ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥
ਤਿਥੈ ਉੱਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ
ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - 1414**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਚਣਾ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮ ਕੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਸੁਤੀ ਪਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬੀਚਾਰਦੇ
ਤਤੇ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਤੇ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ
ਤਤੇ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ
ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - 920**

ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਦੀ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਰਥ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੀਂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੂਪ ਤੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਨੀਂਦ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਨੀਂਦ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੋਨੋਂ ਇਕੱਠੇ ਸੌਂ ਜਾਣ, ਫੇਰ ਘੁਕ ਨੀਂਦ ਭੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਾਲੀ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਪਨਾ ਅਗਿਆਨ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 22 'ਤੇ)

ਭੇਖ ਦਿਖਾਏ ਜਗਤ ਕਉ ਲੋਗਨ ਕੇ ਬਸ ਕੀਨ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ ਅਕਤੂਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-44)

ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਐਸੀ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਾਈਅਤ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੈਗਾਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋ ਸੁਨੇਹਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਗੁਫਾ 'ਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਲੋਹ ਕਰਮ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਰੱਬ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜਣ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ। ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰੱਬ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਭੇਜਦੇ। ਸਾਧੂ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬੋਲਦੇ। ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਆ ਕੇ ਮੈਸੇਜ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਈਸਾਈਅਤ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਈਸਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜਨਮ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਉਸ ਵਿਚ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਆਇਆ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਆਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਉੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਦਸਦੇ ਸੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵੀ ਦਸਦੇ ਸੀ। ਚਾਹੇ ਮੂਸਾ ਜੀ ਦੇ 10 ਹੁਕਮ (commandments) ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਆ ਕੇ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖ ਗਏ। ਬਿਜਲੀ ਚਮਕੀ ਐਨੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਟੀ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਤੇ 10 (commandments) ਹਦਾਇਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਆਹ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ, ਆਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ 'ਮੈਂ' ਹੈ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਇਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਗਏ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਭੇਜਿਐ ਮੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ, ਗੁਪਤ ਰੂਪ 'ਚ ਆਉਂਦੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਨੇਕ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆ। ਸਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਕੌਣ ਨੇਕ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤੇ ਰੋਜ਼ੇ ਰਖਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਉਹ ਪੂਜਯ ਨੇ, ਵੱਡੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰੱਬ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ-ਲਿਖਦੇ, ਇਕ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ, ਉਹ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ, ਅੱਬੂ-ਬਿਨ-ਆਦਮ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਆਏ ਹਾਂ ਤੂੰ ਦਸ ਕਿੰਨੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦੈ, ਕਿੰਨੇ ਰੋਜ਼ੇ ਰਖਦੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਲਿਸਟ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਓ ਤਾਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਛੇ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪੁੱਠਾ

ਲਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦੈ, ਭੁੱਖਾ ਰਹਿੰਦੈ। ਇਹਨੇ ਤਨ ਸੁਕਾ ਲਿਆ, ਇਹ ਧੁੱਪੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦੈ। ਇਹ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਇਸ ਲਿਸਟ 'ਚ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਲਿਖਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਅਸੀਂ। ਤੂੰ ਦਸ ਕੀ ਕਰਦੈਂ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾਂ।

ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਦੋਹਾਂ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਕਾਗਜ਼ ਖਤਮ ਹੁੰਦੈ, ਆਖਰੀ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਨਾਉਂ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਇਨਾਂ ਭਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਫੇਰ ਆ ਗਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਦੇਣ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਨਾਉਂ ਕੱਟ ਕੇ ਤੇਰਾ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ।

ਰੱਬ ਕਹਿੰਦੈ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੈ, ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹਦੈ, ਖੁਦਾ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਕਰਦੈ ਕੁਛ? ਦਸ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਦੈ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੈ। 15 ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਦੈ, ਆਪ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਕਰਦਾ।

ਹੁਣੇ ਮੇਰੀ ਖਰੜ ਵਾਲੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ (ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮਾਹਰ) ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ! ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੱਤ ਟੁੱਟੀ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਦਸ ਵਾਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਲੱਤ ਜਿਹੜਾ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਇਹਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਕਰਦੈ, ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜਿਉਂ ਕੇ ਕਰਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਇਕ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਆਰਾਮ ਛੱਡ ਕੇ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਲੋਭ ਛੱਡ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਅਸਲੀਅਤ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ

ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਦੈ,
ਜੇ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ।

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਭਾਈਐ ॥

ਅੰਗ- ੨੬

ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੱਬੂ-ਬਿਨ-ਆਦਮ ਨੂੰ ਕਿ ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ ਇਹ ਤੱਤ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਖੁਦਾ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਚੋਣ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ, ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਣ ਵਾਲੇ, ਧੂਣੀਆਂ ਤਾਪਣ ਵਾਲੇ, ਇਹ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਪਰ ਰੱਬ ਨੇ ਤਾਂ ਫੈਸਲਾ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤੇਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਉਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਹ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸੜਕ ਬਣੀ, ਸੜਕ ਬਣਨ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀਹਦੀ ਸੜਕ ਸੀ, ਕੀਹਨੇ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਕੀਹਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਲੇ ਤਕ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀਹਦੀ ਹੈ। ਸੰਗਤ ਗਈ, ਦੋ ਸੌ ਟਰੱਕ ਇਥੋਂ ਸੰਗਤ ਨੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ, ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੜਕ ਦੇ ਉਤੇ ਪੱਥਰ ਪਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਗਰਮੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਹੀ ਪੈਣੈ। ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ-ਪਿਲਾ ਕੇ, ਡਰੰਮਾਂ ਦੇ ਡਰੰਮ ਮੁੱਕਦੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸੜਕ ਕੀਹਦੀ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਣਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਮਿਲੇਗਾ। ਕਿੰਨੇ ਸਾਧੂ ਲੰਘੇ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ, ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲੰਘੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲੰਘੀਆਂ, ਕਿੰਨਾਂ ਸਫਰ ਦਾ ਫਰਕ ਪਿਆ ਤੇ ਓਹੀ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਗੱਡਾ ਲੰਘਾਉਣ ਵੇਲੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਮਗਰ ਧੱਕਾ ਹੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਠਾਹ-ਠਾਹ ਪਰਾਣੀਆਂ ਮਾਰਦਾ, ਗੱਡਾ ਫੇਰ ਫਸ ਜਾਣਾ। ਹੁਣ ਬੇਜੁਬਾਨ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਦੁਆ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂਦੈ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਦ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਬੰਦੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ਇਹਦੇ ਨਾਲ। ਕਰੇ ਕੀਹਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਕੌਣ ਸੀਗੇ, ਕਿਹੜਾ ਬਣਾ ਗਿਆ ਸੜਕ। ਇਹ ਐਸੇ ਕੰਮ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਰਗਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਟਿੱਕੇ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਮੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਨੇ, ਖੁਦਗਰਜ਼ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਰਦਾ।

ਨਾਮੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਜਾਣਦੈ। ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀਓ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਖੁਦਗਰਜ਼ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੈ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲੰਘਣੈ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਬਣਾਵਾਂ, ਮੇਰਾ ਇਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਹਿਤ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਗਹ ਦੇ ਵਿਚ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਐਸੇ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇ, ਕਟਹਿਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੈ। ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੇਖਾ ਤਾਂ ਦੇਣਾ ਹੀ ਪੈਣੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਟਾਲ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਜੀ ਧਰਮਰਾਜ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਡਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਹੋਇਐ, ਦਰਅਸਲ ਧਰਮਰਾਜ ਵਗੈਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੇ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਦੁਸਟ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ

ਅੰਗ- ੩੮

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ (define) ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਕਿਹੜਾ ਜਾਊਗਾ। ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਵਾਲੇ ਮਨਮੁਖ ਬੰਦੇ ਜਾਂ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਬਦਲਾ ਮੰਗਦੇ ਨੇ ਉਹ ਜਾਣਗੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੪

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਦਾਨ ਤੇ ਪੁੰਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਸਵਰਗਾਂ 'ਚ ਦੇਣੈ। ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਉਹਨੇ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਦੇਣੈ ਤੇ ਘਟੀਆ ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਪਾਉਣੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਲੇਕਿਨ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਾਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਗਿਣਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਖੋਟਾ ਵਪਾਰ ਨਾ ਕਰ -

ਜਿਨਾ ਰਾਸਿ ਨ ਸਚੁ ਹੈ ਕਿਉ ਤਿਨਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੩

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੱਚ ਦੀ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

ਖੋਟੇ ਵਣਜਿ ਵਣਜਿਐ ਮਨੁ ਤਨੁ ਖੋਟਾ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੩

ਮਨੁੱਖ ਖੋਟੇ ਵਣਜ ਜਦੋਂ ਕਰਦੈ ਤਾਂ ਮਨ ਵੀ ਤੇ ਤਨ ਵੀ ਖੋਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ -

ਫਾਹੀ ਫਾਥੇ ਮਿਰਗ ਜਿਉ ਦੂਖੁ ਘਣੈ ਨਿਤ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੨੩

ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੈ, ਖੋਟਾ ਵਿਹਾਰ ਹੈ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਗੱਲ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰਦੈ, ਇਹ ਐਡਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਵਪਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਕਰਦਾ। ਇਕ ਵਪਾਰ ਹੈ, ਘਾਟਾ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਵੇਚ ਦਿਤੀ, ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਦਿਤੀ। ਘਾਟਾ ਪਈ ਜਾਂਦੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੈ। ਖੋਟਾ ਵਪਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਘਾਟੇ ਦਾ ਵਪਾਰ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਾਟੇ ਦਾ ਵਣਜ ਕਰਿਆ, ਲਾਹੇ ਦਾ ਵਣਜ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਲਾਹੇ ਦੇ ਵਣਜ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗਿਆਨ ਨਾ ਆਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਘਾਟੇ ਦਾ ਵਪਾਰ ਆਪਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਚਲੇ ਉਹ ਤਾਂ ਛੱਡੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸੌਦੇ 'ਚ ਘਾਟਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਕਾਨ 'ਚ ਘਾਟਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਿਜ਼ਨਸ 'ਚ ਘਾਟਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਅਖੀਰ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਣੈ, ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲ। ਪਰ ਐਸੇ ਘਾਟੇ ਨਾ ਪਾ ਕਿ ਇਥੇ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਾਹੀ,
ਮਨਮੁਖ ਲੋਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੭੫੫

ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਖੋਟਾ ਵਪਾਰ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਖੂਹ ਲਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਰਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੁਫਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਬੜੇ ਪੁੰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰੇ, ਭੂਮੀ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਸੋਨਾ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਕਰੇ ਨਿੰਦ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੮੭੫

ਨਿੰਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਥੱਲੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੱਸੋ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਮੂਰਖ ਬੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਥਾਉਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਰਾਈ ਮੈਲ ਨਿੰਦਕ ਖਾਂਦੈ, ਮੂੰਹ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਲ ਚਟਦੈ। ਪਾਪ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੈ ਲੈਂਦੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੋਟਾ ਵਪਾਰ ਕਰਕੇ ਘਾਟਾ ਪਾ ਰਿਹੈ, ਝੂਠ ਬੋਲਦੈ, ਚੁਗਲੀ ਕਰਦੈ, ਈਰਖਾ ਕਰਦੈ, ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਐ, (justify) ਠੀਕ ਸਿੱਧ ਕਰਦੈ ਕਿ ਇਹ ਬੱਕਰੇ ਤਾਂ

ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਬਣਾਏ ਨੇ ਰੱਬ ਨੇ।

ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਖਾਏ ਨੇ?

ਉਹ ਵੀ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੇਰਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਤੇਰਾ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਵਾਦ ਵਾਸਤੇ ਖਾਨੈਂ, ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਆਉਣੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਲ ਕੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਖਾ ਲੈ ਮਾਸ।

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨਣੈ, ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਖੁਬ ਖਾਨਾ ਖੀਚਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਨੁ ॥

ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਸਾਦੀ ਰੋਟੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਨਮਕ, ਮਿਰਚ ਹੋਵੇ। 'ਹੇਰਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੂੰ ਖਾਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਿਐ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਚੱਕਰ ਚੱਲ ਪਿਆ ਤੁਹਾਡਾ। ਤੂੰ ਗਲ ਵੱਢਦੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਤੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੈ? ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ? ਤੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁਕਤੀ ਕਰਦਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ। ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਮੁਕਤੀ ਹੋਈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦੈਂ। ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹੋ। ਔਖੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਚੁੱਕਣੀਆਂ। ਖੋਟਾ ਵਪਾਰ ਨਾ ਕਰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਖਰੇ ਵਪਾਰ ਕਰ। ਜਿਹੜੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਬਰਾਬਰ ਖੜ੍ਹਨ, ਦਇਆ ਕਰ, ਖਿਮਾ ਕਰ, ਸੇਵਾ ਕਰ, ਦਾਨ, ਪਿਆਰ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿ। ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ। ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਹ ਕਰੇਂਗਾ, ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਨਾਮੀ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦੈ। ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਹੀਣਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦੈ-

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਉਹ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਮੁਰਦਾ ਸਰੀਰ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦੈ, ਨਾਮ ਜਪਦੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ

ਕਰਦੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਸਰਵਣ ਕਰਦੈ। ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰੇ ਐਸੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਖੋਟੇ ਵਪਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਖਰੇ ਵਪਾਰਾਂ 'ਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਦਰਗਾਹ ਮਾਣ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੩

ਮੁੱਲ ਕੀ ਦੇਣੈ? -

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੩

ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਦੇ-ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਬਦਲੇ 'ਚ ਨਾਮ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਵਿਚ ਨੇ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੬੦

ਇਹ ਦੇ-ਦੇ ਫੇਰ -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥

ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੩

ਖੇਪ ਭਰ ਲੈ ਨਾਮ ਦੀ, ਇਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਰਖਸ਼ਿਤ ਕਰ ਲੈ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਤਾੜ ਲੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਤਰ ਬਿਨਾਂ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ। ਸੋ ਨਾਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਵੱਤਰ ਹੈ। ਸਹੀ ਵੱਤਰ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੁਰਤੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਆਲਾ-ਦੁਆਲੇ ਚੁਪ-ਸਾਂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈ-

ਹਰਿ ਧਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ ਕਾ ਬੀਜਿਆ

ਭਗਤ ਖਾਇ ਖਰਚਿ ਰਹੇ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੩੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਿਖੁੱਟਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਖਰਚ ਲੈ ਜਿੰਨਾਂ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ -

ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਵਧਦੇ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੧੮੬

ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦੈ, ਘਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ -

ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕੀ

ਭਗਤਾ ਕਉ ਮਿਲੀ ਵਡਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੪

ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਥੇ ਵੀ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ। ਦੋਵੇਂ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਬਣ ਜਾਂਦੈ। ਗੈਰ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਕੋਈ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਸਭ ਇਕੋ ਹੀ ਜੋਤ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਰੱਬ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਮੈਂ ਹਾਂ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੭

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੀਗਾ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। 'ਮੈਂ' ਕਿੱਧਰ ਚਲੇ ਗਈ। ਤੇਰੇ ਵਿਚੇ ਹੀ ਰਲ ਗਈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ

ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਦੂਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ -

ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕੀ ਭਗਤਾ ਕਉ ਮਿਲੀ ਵਡਿਆਈ

॥ ੩ ॥ ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਿਰਭਉ

ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਸਾਚਾ, ਅੰਗ - ੨੩੪

ਇਹਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ।

ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਅਗਨੀ ਤਸਕਰੈ ਪਾਣੀਐ ਜਮਦੂਤੈ

ਕਿਸੈ ਕਾ ਗਵਾਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥

ਹਰਿ ਧਨੁ ਕਉ ਉਚਕਾ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ

ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਡੰਡੁ ਨ ਲਗਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੨੩੪

ਜਮ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਿ ਧਨ ਖੱਟ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀ ਸੰਗੀ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਰਲ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਰਮਰਾਜਾ ਵੀ ਕਰੇਗਾ ਸੇਵਾ,

ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀਆਂ ਦੀ।

ਸਾਧਸੰਗਿ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ॥

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੧

ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ

ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹ ਵਪਾਰ ਕਰ ਕਿ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੋਵੇ।
**'ਜਿਸ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮੁ
ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥ ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ
ਮੋਲਿ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥ ਲਾਇ
ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥'** ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕਿਉਂ
ਚੱਲ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਚੋਰ ਨੇ ਇਹ
ਪੈਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ, ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ
ਇਹ ਹਟਦੇ -

ਸਾਧਸੰਗਿ ਓਇ ਦੁਸਟ ਵਸਿ ਹੋਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੨

ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਇਹ ਦੁਸਟ ਵਸ
'ਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੱਕਰ
'ਚ ਪਾਇਆ ਹੋਇਐ ਸਾਰੀ ਨੂੰ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂਆਂ
ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆਪਣੀ ਖੇਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ। ਉਹ
ਵਾਰਨਿੰਗ (ਚੇਤਾਵਨੀ) ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਥੇ ਖਤਰਾ
ਹੈ ਭਾਈ। ਰਿੱਧੀ-ਸਿੱਧੀ ਆ ਗਈ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਿਖਾਉਣ
ਲਗ ਗਿਆ ਪਿਆਰਿਆ, ਖਤਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਕਤੀ
ਨੂੰ ਆਦਮੀ 'ਮੈਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾਂ।

ਸੋ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਭਟਕ ਗਿਆ,
ਇਹ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਪਤ ਤੋਂ ਗਿਰ ਜਾਏਗਾ। ਕੁਛ ਵੀ
ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਪੱਲੇ ਰਹਿਣਾ। ਉਹ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦੇ ਦਿੰਦੇ
ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿਐ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ, ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਲੈ ਕੇ
ਲੁਟਾ ਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ।

**'ਜਿਸ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥
ਲਾਇ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥
ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥
ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥
ਇਹੁ ਵਾਪਰੁ ਵਿਰਲਾ ਵਾਪਰੈ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥**

ਸੋ ਇਹ ਬੰਦਾ ਖੋਟੇ ਵਪਾਰ ਕਰਦੈ ਤੇ ਖਰੇ ਵਪਾਰ
ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੈ। ਅਖੀਰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ
ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦੈ।

ਐਸੇ ਬਚਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹਦੇ
ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ-ਸੁਣਦਾ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਹੈ, ਅੰਦਰ
ਤਿਆਰੀ ਕਰਾ ਰਿਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ। ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਇਹਦੇ
ਅੰਦਰ ਨਿਰਮਲਤਾ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਣੀ
ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਗੜ੍ਹ
ਤੋੜਿਆ ਬਾਣੀ ਨੇ, ਉਹ ਤੋੜ ਕੇ ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੇ ਤਾਂ
ਡਰ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਂ ਦਰਗਾਹ ਵੀ ਹੈਗੀ। ਇਸ ਭਾਵ
ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਇਆ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਘਾਣੀ ਪੀੜਨੀ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿੰਦ ਤੇਰੀ,
ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ।

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੫

ਐਸੇ ਭਾਵ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਸੁਣ
ਕੇ ਨੀਂਦ ਜਿਹੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਲੋਕ ਮੈਂ ਮਾਰ
ਕੇ ਖੂਹ 'ਚ ਸੁੱਟੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ
ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਰੇ-ਮਾਰੇ ਆਹ
ਹੈ ਪਾਪੀ, ਜਿਹਨੇ ਸਾਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਿਐ। ਜਮਦੂਤ ਆ
ਗਏ, ਕੋਈ ਸੋਟੇ ਮਾਰਦੈ, ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਂਦੈ ਇਹ ਕਿ
ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਨਰਕ ਨੇ, ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਨੇ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੫

ਜਾਗ ਆ ਗਈ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦ੍ਰਿਸ਼
ਦੇਖਿਆ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਓ
ਸੱਜਣਾ! ਕਿਉਂ ਵਹਿਮ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਨਰਕ ਵਗੈਰਾ
ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਡਰਾਉਣ ਦੀਆਂ
ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਡਰਾਈ ਜਾਂਦੈ ਸਾਨੂੰ।

ਫੇਰ ਅੱਖ ਲੱਗ ਗਈ, ਉਹ ਫੇਰ ਆ ਗਏ। ਡਰ
ਗਿਆ ਬਹੁਤ, ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ। ਅਜੇ ਜਾਗ
ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸੀ
ਆਵਾਜ਼ ਪੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਅੰਦਰ ਮੈਲ ਦਾ ਭਰਿਆ,
ਧੋਤਿਆਂ ਨਾ ਜੂਠ ਉਤਰੇ ਸੱਜਣਾ!

ਉਜਲੁ ਕੈਹਾ ਚਿਲਕਣਾ ਘੋਟਿਮ ਕਾਲੜੀ ਮਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੯

ਕਿੰਨਾ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦੈ ਚਮਕਦਾਰ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ।
ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਹਨੂੰ ਮਾਂਜਣ ਲਗ ਜਾਓ ਕਿ ਇਹਦੀ
ਕਾਲਸ ਲਾਹ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਚਾਹੇ 10 ਘੰਟੇ ਮਾਂਜੀ
ਜਾਹ, ਹੱਥ ਵੀ ਕਾਲੇ ਕਰੀ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ

ਮਾਜੇਂਗਾ ਉਹ ਵੀ ਕਾਲੀ ਕਰੀ ਜਾਏਗਾ। ਐਨੀ ਮੈਲ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਧੋਤੇ 'ਤੇ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ -

ਧੋਤਿਆ ਜੁਠਿ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਾ ਤਿਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੯

ਕਾਹਦੀ ਮੈਲ ਲਗ ਗਈ ਸਾਨੂੰ। ਨਿੰਦਿਆ ਦੀ ਮੈਲ ਹੈ, ਚੁਗਲੀ ਦੀ, ਵੈਰ ਦੀ, ਛਲ ਦੀ, ਕਪਟ ਦੀ, ਵਿਸਾਹਘਾਤ ਦੀ, ਹਿੰਸਾ ਦੀ, ਈਰਖਾ ਦੀ, ਨਫਰਤ ਦੀ, ਝੂਠ ਦੀ, ਚੋਰੀ ਦੀ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ, ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠੱਗਾਂ ਦੀ। ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ। ਇਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ

ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥

ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵ ਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਉਲਟੀ ਹੋਵੈ ਮਤਿ ਬਦਲਾਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਮੈਲੁ ਨ ਲਗਈ ਨਾ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੧

ਜੇ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਉਹ ਮੱਤ ਉਲਟੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਉਹ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ। ਉਹ ਲਹਿੰਦੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਲਾਗੇ ਬਿਖੁ ਮੋਰਚਾ

ਲਗਿ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਸਵਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੬੬

ਜਰ ਲਗ ਗਈ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ।

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜੰਗਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦਿਤੀ ਇਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥

ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਜਿਉ ਕੰਚਨੁ ਬੈਸੰਤਰਿ ਤਾਇਓ

ਮਲੁ ਕਾਟੀ ਕਟਿਤ ਉਤਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੬੬

ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਹਨੂੰ ਤਾਉ ਦੇਈ ਜਾਓ, ਮੈਲ ਲਹਿੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਬਾਰਾਂ ਵੰਨੀ ਦਾ ਸੋਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਬਾਰਾਂ ਵਾਰੀ ਤਾਉ ਦੇ ਦਿਤਾ ਫੇਰ ਖਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਮੈਲ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੈ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਜਪਦੈ। ਫੇਰ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਆਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸੱਚਾ ਸੰਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਗਿਆ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਮੈਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਮੇਰੇ

ਲਿਸ਼ਕ-ਪੁਸ਼ਕ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਮੇਰਾ ਭੇਖ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਸਤਰ ਵਧੀਆ ਨੇ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਮੇਰਾ ਝੁਕ ਜਾਣਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ, ਮੈਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸ਼ੇਖ ਕਹਾਉਂਨਾ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੱਜਣ ਸ਼ਾਹ ਕਹਾਉਂਨਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੂਸਰੀ ਧੁਨੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਠਦੀ ਹੈ-

ਧਾਰਨਾ - ਭੀੜਾਂ ਪਈਆਂ 'ਤੇ ਸੱਜਣ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ,

ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਪਿਆਰਿਆ।

ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ- ੭੨੯

ਮਿੱਤਰ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕਰ ਦਏਗਾ, ਅਗਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੱਕੇ ਸੱਜਣ ਨੇ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਉਹ ਜਿਉਂਦੇ ਵਿਛੁੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਤ ਨਾ ਬਣੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਕੀਹਦੀਆਂ ਨਿਭੀਆਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤਕ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਿਤ ਦੀ ਬੰਨੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹਿਤ ਸਾਂਝੇ ਨੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਬਿਜਨਸ 'ਚ ਵੀ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਖਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਉਹ ਖਾ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਿਤ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਮਿਤਰਤਾ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਜਾਏ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ। ਉਹ ਤਾਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਪਿਆਰ। ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ 'ਚ ਸੀਗਾ। ਕਰਣ ਨੇ ਨਿਭਾ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਪਤਾ ਵੀ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਮਿੱਤਰ ਮੂਹਰੇ ਹੈ। ਸੋ ਮਿੱਤਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਧਮੋਟ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਲਾਲਾ ਅਮਰਨਾਥ ਦੀ ਚੱਕੀ ਸੀ ਸੜਕ ਦੇ ਉਤੇ, ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਆ ਸੀ ਮੰਜੇ ਦੇ ਉਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਥੋਂ ਆਇਐ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਇਆਂ। ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਲਾਲਾ! ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਉਹ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਅੱਛਾ, ਐਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਨਾ ਮੈਨੂੰ, ਮਾੜਾ-ਮਾੜਾ ਪੜ੍ਹੇ। ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਪੜ੍ਹਾਏ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਲਾਲਾ ਅਮਰਨਾਥ ਨੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਕੇ ਕਮਰਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਤੇਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਇਧਰ ਮੈਨੂੰ ਥੱਲੇ ਲਾਹ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਣਾ-ਪਿਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਬੜੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ, ਜਿੰਨਿਆਂ ਕੁ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ, ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਹੋਈ। ਅਖੀਰ ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਘਣਕਸਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ਉਚੇਚਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਘਰੋਂ ਤੁਰਨਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਤੇ ਉਥੇ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਰਹਿਣਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਘੰਟਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਫੇਰ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਚਾ ਦਿਓ। ਓਧਰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿ ਆਹ ਬਾਂਹ ਛੱਡੋ ਇਹਦੀ। ਹੱਥ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸੀ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ -

ਇਕ ਰਤੀ ਬਿਲਮ ਨ ਦੇਵਨੀ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿੜਾ
ਓਨੀ ਤਕੜੇ ਪਾਏ ਹਾਥ ॥

ਅੰਗ- ੨੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਛੱਡੋ ਬਾਂਹ ਇਹਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਤਾਂ ਅਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਛੇ-ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਛੱਡੋ ਇਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਉਸੇ ਹਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਗਈ, ਰੋਣਾ ਪਿਟਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਗਵਾਨੇ! ਮੈਂ ਜੀਉਂਦਾ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਆਪਣਾ ਬਾਗ, 25 ਵਿੱਘੇ ਦਾ, ਸਾਡੇ ਖੇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਖੇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਗ ਲਗਦਾ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਤਕੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਤੁਰ ਕੇ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿਤੈਇਸ਼ੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਹੋਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਫੇਰ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਹੋਂ, ਤੁਸੀਂ ਆ ਕੇ ਉਥੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਛੁਡਾਈ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ -

ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੂਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥

ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੧

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਥੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਾਗ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਭੇਟਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਉਹ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹੁਣ ਲਿਖਾ ਲਓ। ਕੋਰਟ 'ਚ ਲਿਖਾਉਣੈ ਉਥੇ ਲਿਖਾ ਲਓ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਕਰਨੈ ਹੋਰ ਕਰ ਲਓ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲਾਲਾ ਜੀ! ਐਉਂ ਕਰੋ ਇਹ ਕੰਮ ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ।

ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੈ ਬਈ, ਲਾਲਾ! ਅਸੀਂ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਧਮੋਟ। ਇਹਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਤੂੰ ਪਾ ਦੇ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਪਾ ਦਿਓ। 25 ਵਿੱਘੇ ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਬਾਗ ਸੀਗਾ, ਖੂਹ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੋਠਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੁੱਲ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਫੇਰ ਅਗਰ ਮਗਰ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਜੇ ਪਾਵੋਂਗੇ, ਮੈਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ 2500 ਰੁਪਿਆ ਪਾਇਆ। 25 ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ, ਇਕ ਅੰਬ ਦਾ ਹੀ ਮੁੱਲ 2500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ 2500 ਰੁਪਿਆ ਦੇ ਆਇਆ ਜਾ ਕੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੁਣ ਦੱਸ, ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਭਗਵਾਨ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੈ?

ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ, ਉਹ ਸੱਜਣ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਦੂਜਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲਾ, ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੌਫੀ ਪੀ ਲਈ, ਬਰਫੀਆਂ ਖਾ ਲਈਆਂ, ਉਹ ਸੱਜਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਾਵੇ। ਕਈ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ, ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆ ਕਰਦਾਂ ਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅਰਥ

ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਉਹ ਸੱਜਣ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਘਟੀਆ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਉਚਾਰੀਆਂ -

ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਪਾਸਹੁ ਚਿਤਵੀਆਹਾ ॥
ਫਠੀਆ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨੀ ਵਿਚਹੁ ਸਖਣੀਆਹਾ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੯

ਫਰੀਦਾ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਏਤੁ ਨ ਲਾਏ ਚਿਤੁ ॥
ਮਿਟੀ ਪਈ ਅਤੋਲਵੀ ਕੋਇ ਨ ਹੋਸੀ ਮਿਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੦

ਫਰੀਦਾ ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਉਸਾਰੇਦੇ ਭੀ ਗਏ ॥
ਕੂੜਾ ਸਉਦਾ ਕਰਿ ਗਏ ਗੋਰੀ ਆਇ ਪਏ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੦

ਸਗੋਂ ਇਹ ਕਰਦੀਆਂ ਕੀ ਨੇ, ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੌਣ ਸਾਭੇਂਗਾ। ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਂਭਣੈ। ਇਸੇ ਖਿਆਲ 'ਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ -

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਜੋ ਮੰਦਰ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥
ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥ ਅੰਗ- ੫੨੬

ਪ੍ਰੇਤ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਉਚਾਰੀ -

ਬਗਾ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਤੀਰਥ ਮੰਤਿ ਵਸੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੭੨੯

ਬਗਲੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਚਿੱਟੇ ਨੇ, ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਨੇ ਚਿੱਟੇ ਐਨੇ ਹੀ ਰੰਗ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੰਸ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੰਸ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹੀਰਾ, ਮੋਤੀ। ਜਿਹੜੀ ਬਗਲਿਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਡੱਡੀਆਂ ਭਾਲਣ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਘੁਟਿ ਘੁਟਿ ਜੀਆ ਖਾਵਣੇ ਬਗੇ ਨਾ ਕਹੀਅੰਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੯

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਗਲਾ ਹਾਂ, ਠੀਕ ਬਗਲਾ। ਮੈਂ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਐ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦੈ ਕਿ ਕੋਈ ਉੱਤਮ ਸੰਤ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸੰਤ ਹੈ ਤੇ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ, ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਓਨਾਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦੈ ਤੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਵੀ ਓਨਾਂ ਹੀ ਕਰਦੈ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਓਨਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੈ ਪਰ ਕੌਣ ਜਾਣਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਾੜ ਕੇ ਗਲ ਘੁੱਟ ਕੇ, ਮਾਰ ਕੇ, ਭੌਰੇ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਘੁੱਟ-ਘੁੱਟ

ਜੀਅ ਖਾਂਦਾ। ਹੰਸਾਂ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਖੁਰਾਕ ਹੀ ਹੀਰਾ ਮੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਨਿਵਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਸਵੀਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਡਰਾਵਣੀ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲਾ ਬੰਦ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੱਜਣਾ! ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਾਰਥ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿਖਾਵਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਕਸ਼ਿਸ਼ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਭੁਲੇਖੇ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਮੌਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਿੰਮਲ ਰੁਖ ਨੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਰੇ,
ਪੰਛੀ ਆ ਗਏ ਆਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਿਓ।
ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰੀਰੁ ਮੈ ਮੈਜਨ ਦੇਖਿ ਭੁਲੰਨਿ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੯

ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਭੇਖ ਹੈ ਸਿੰਮਲ ਰੁੱਖ ਜਿਵੇਂ ਫਲਦੈ, ਉਹਦੇ ਫਲ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਡੋਡੀਆਂ ਲਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਤੇ, ਮੈਜਨ ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੋਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸੇ ਫਲ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨੀ ਤੇ ਗੁਣ ਮੈ ਤਨਿ ਹੰਨਿ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੯

ਇਹ ਫਲ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਗਲ ਘੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਗਲ ਘੋਟੂਆ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਜੇ ਇਹਨੂੰ ਖਾ ਲਵੇ। ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਿੰਮਲ ਰੁੱਖ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈਣ ਦੇਣ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਲ ਘੁਟਦਾ ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ। ਮਾਰ ਦਿੰਨਾਂ, ਲੁੱਟਦਾ ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਜੋ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਾਖੰਡ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਦਿਖਾਉਂਦਾਂ, ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਮੇਰੀ ਮਹਿਮਾ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਕਰਨ ਤੇ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਫਿੱਕਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਅਜੇ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਸੀ ਐਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਕੱਢ ਕੇ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ।

ਅੱਖਾ ਪੈਂਡਾ ਦਰਗਹ ਵਾਲਾ।

ਅੰਪੁਲੈ ਭਾਰੁ ਉਠਾਇਆ ਡੂਗਰ ਵਾਟ ਬਹੁਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੯

ਇਕ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਭਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਭਾਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਐ -

ਅਖੀ ਲੋੜੀ ਨਾ ਲਹਾ ਹਉ ਚੜਿ ਲੰਘਾ ਕਿਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੭੨੯

ਅੱਖਾਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਰਾਹ ਪਤਾ ਲੱਗੇ। ਅੱਖਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ,

ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦੇ, ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੈ, ਖੱਡਾਂ 'ਚ ਗਿਰਦੈ, ਹੱਡ-ਗੋਡੇ ਤੁੜਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਲੰਘ ਜਾਈਏ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰਲਾ ਪਾਪ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਵਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚਾ ਆ ਗਿਆ ਅੱਜ। ਸੱਜਣਾਂ! ਤੇਰੀ ਧਾਰਨਾ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੈਗਾ ਜਿਹੜਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦੈ। ਉਹ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਸੀ, ਓਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਇਹ ਆ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਰਾਹ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਅਜੇ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੱਟੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਮਾਂ ਵਾਲੀ ਫਾਸੀ,
ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਬੰਦਿਆ।

ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਗਿਆ -
ਚਾਕਰੀਆ ਚੰਗਿਆਈਆ ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਕਿਤੁ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲਿ ਤੂੰ ਬਧਾ ਛੁਟਹਿ ਜਿਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੯

ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਵੇਂ ਛੁਟ ਜਾਏਂਗਾ -

ਅਜਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ
ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੯੦੨

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ। ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਨਾਂ! ਆ ਗਿਆ, ਉਹ, ਹੁਣ ਨਾ ਤੂੰ ਘੋਲੂ ਕਰ, ਰੱਬ ਵੀ ਹੈਗਾ ਤੇ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਅੱਜ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਿੰਮਤ ਕਰੀ, ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਕੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਾਲਕ ਫੜ ਲਿਆ, ਬਰਛੇ ਲੈ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਸੁੱਟ ਦਿਓ ਬਰਛੇ, ਮੈਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਆ ਜਾਓ ਜੇ ਬਚਣੈ, ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਓਗੇ। ਚਰਨ ਫੜ ਲਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਨਾ ਦਇਆਲ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਿਆ,
ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਪਾਪੀ ਕੋਈ ਨਾ।

ਹਉ ਅਪਰਾਧੀ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ਹਉ ਬੇਮੁਖ ਮੰਦਾ।
ਚੋਰੁ ਯਾਰੁ ਜੁਆਰਿ ਹਉ ਪਰ ਘਰਿ ਜੋਹੰਦਾ।
ਨਿੰਦਕੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ਠਗੁ ਦੇਸ ਠਗੰਦਾ।
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਦੁ ਲੋਭੁ ਮੇਹੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਰੰਦਾ।

ਬਿਸਾਸਘਾਤੀ ਅਕਿਰਤਘਨ ਮੈ ਕੋ ਨ ਰਖੰਦਾ।
ਸਿਮਰਿ ਮੁਰੀਦਾ ਢਾਢੀਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਖਸੰਦਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੬/੧

ਪਤਿਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਠੱਗਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਚੋਰਾਂ ਦਾ, ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਉਹਦੇ ਚਰਨ ਫੜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁਣ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਕਦੇ ਸਾਧੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੜੇ ਮੈਂ ਜਪ ਤਪ ਕਰੇ। ਬੜੇ ਮੈਂ ਫਾਕੇ ਕੱਟੇ। ਪੁੱਠਾ ਵੀ ਮੈਂ ਲਟਕਿਆ, ਹੋਰ ਵੀ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਿਆ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਕੀ ਪਿਆ, ਨਿਰਾਸਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੈ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਸਭ, ਕੋਈ-ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦੈ, ਕੋਈ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੈ, ਕੋਈ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰੱਬ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਠੱਗ, ਚੋਰ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਕੀ ਠੱਗ ਬਣਨੈ, ਚੱਜ ਦਾ ਹੀ ਬਣੀਏ। ਐਸਾ ਬਣੀਏ ਕਿ ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਭੇਖ ਮੈਂ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਮਸਜਿਦ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੈਂ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰਾ ਮੰਦਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਰਾਮ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਰਾਮ ਕੋਲ ਜਾਵੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਜੇ, ਦੇਵੀਆਂ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਨਾਟਕ ਰਚ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਮੈਂ ਮਹਾਂ ਉੱਚਾ ਮਹਾਤਮਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਉਘਾੜ ਦਿਤਾ ਮੇਰਾ ਅੰਦਰਲਾ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚ ਦਿਤੀ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਬੜੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋ ਰਿਹੈ। ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੋ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਿਆ। ਲੋਕ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜਾ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦਿਖਾਉਂਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਪਾਪੀ ਹਾਂ।

ਮਸਾਲ ਮੰਗਾ ਲਈ, ਹੇਠਾਂ ਭੋਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਗੁਪਤ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਕ ਵਾਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਿਗ੍ਰਾ ਮਾਰ ਦਿਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਾਰਨੀ ਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਠੱਗੀ ਬੱਗੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਹੁਣ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋ ਜਾ।

ਸਰੀਰ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੀ ਰੂਹ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਰੂਹ ਮਰ ਗਈ, ਜਿਹੜੀ ਠੰਗਦੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੁਣ ਸੰਤ ਦੀ ਰੂਹ ਨੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ। ਆਜਾ ਦੇਖ ਲਈਏ, ਸਾਰਾ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਪਿੰਜਰ ਹੀ ਪਿੰਜਰ ਪਏ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਜਣਾ! ਹੋ ਗਿਆ ਪਿਆਰਿਆ! ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਭੁੱਲ ਜਾ ਓਸ ਨੂੰ। ਢਾਹ ਦੇ ਹਵੇਲੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਧਨ ਹੈ ਸਭ ਵੰਡ ਦੇ। ਜੇ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇ ਉਥੇ ਜਿਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਦੇ-ਦੇ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਲੈ ਆਇਆ, ਹਵੇਲੀਆਂ ਢਹਿਣ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਵਧੀਆ-ਵਧੀਆ ਕਮਰੇ ਢਹਿਣ ਲਗ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਕੱਪੜਾ ਲੀੜਾ, ਜੋ ਵੀ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਢੰਡੇਰਾ ਫਿਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆ ਜਾਓ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਓ, ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਓ ਸੱਜਣ! ਐਨੀ ਅਮੀਰੀ ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਲੁਟਾ ਦਿਤੀ। ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਕਾਨ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਜਣਾ! ਉਹ ਠੰਗ ਤੇਰੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤ ਦੀ ਰੂਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ। ਤੇਰੀ ਰੂਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੋ ਗਈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ, ਕੋਈ ਜਪ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਕੋਈ ਤਪ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਆਪਣਾ ਮਿਹਰ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ-

ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ ਧਰਿ ਵਿਚਹੁ

ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਹਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਕਹਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਨਾਮ ਦਾ ਕਹਾਉਣਾ ਕੀ ਸੀ, ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤਕ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਐਸਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਿਆ, ਬਗੈਰ ਜਪਣ ਤੋਂ ਜਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਨੇਤਰ ਅੰਦਰਲੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਬਈ ਸੱਜਣਾ, ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਨਾ ਅਨੰਦ ਦੇ ਦੇਸ਼। ਮਾਇਆ ਨੇ ਜੋ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਡਰ ਤੇ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗ ਜਾਏ, ਮੈਂ ਫੜਿਆ ਨਾ ਜਾਵਾਂ। ਜਾਹ, ਤੈਨੂੰ ਸੱਚੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਮੰਜੀ ਲਿਆ ਇਕ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਭੁੰਜੇ ਨਹੀਂ ਬਿਠਾਉਣਾ। ਮੰਜੀ ਮੰਗਾ ਲਈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਸੱਜਣਾ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਪਿਆਰਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮੰਜੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਅਨੰਦ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਐ, ਇਹ ਹੁਣ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੰਡੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਸੱਜਣ ਠੰਗ, ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਪਤੈ ਕਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਸੋਝੀ ਵਾਲੇ ਤੈਨੂੰ ਭਾਈ ਸੱਜਣ

ਕਹਿਣਗੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਕੁਫਰਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ, ਇਹ ਕੁਫਰਗੜ੍ਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਕੁਫਰਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੋਜੋ, ਪਤਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਕੁ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਨੇ, ਮੱਥੇ ਟਿਕਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਵੀ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਅਜੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ 'ਚ ਓ, ਅ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਰੁਚੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਪੈਸੇ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ, ਖੋਹ ਖਿੰਝ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ, ਧੋਖੇ ਦੇਣ ਦੀਆਂ, ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਬਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ, ਚਲਾਕੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਚਾਲਾਂ ਚਲ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਗੱਲ ਜੇ ਮੈਂ ਕਰਾਂ, ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਫਲਾਣਾ ਬਦਨਾਮ ਹੋਏਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ। ਗੱਲ ਸਮਝੋ, ਮੈਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੰਮ ਜਿਹੜਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹੋ, ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਹੈ, ਜੇ ਸਾਧੂ ਹੀ ਦੁਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਣ, ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ। ਜੇ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਕੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਾਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਜਿੰਦਗੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਰਿਹੈ, ਜਾਇਦਾਦ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਬਣਾ ਰਿਹੈ, ਮੋਹ ਪਾ ਲਿਆ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲ ਕਿ ਮੇਰਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ, ਹਟਾ ਦੇਵੋ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕਿ ਉਥੋਂ ਛੱਡ ਜਾ, ਤਾਂ ਦੁਖ ਮੰਨੇਗਾ, ਗਾਲਾਂ ਕੱਢੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਬਣਾਇਐ ਤੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਛੱਡ ਜਾ। ਧੋਖਾ ਨਾ ਖਾਓ, ਉੱਚੇ ਨਿਕਲੋ, ਉੱਚੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡਿਐ। ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾਂ ਦੀ। ਨਹੀਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੋਏਗੀ ਨਾ ਸਹੀ। ਮਸ਼ਹੂਰੀਆਂ ਤਾਂ ਫਸਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਤੱਤ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੈਣ ਖੁਲ੍ਹਣ ਤੇ ਦਿਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ। ਫੇਰ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸੱਜਣ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਮਾੜੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਜਣ ਨੇ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੈ, ਪਬਲਿਕ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਮੈਂ ਆਹ ਗਲਤੀ ਕਰਦਾਂ?

ਪਰ ਮੈਂ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਦੇਖੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਯੂ.ਪੀ 'ਚ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ, ਉਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਾਖੀ ਆ ਜਾਣੀ ਜਾਂ ਬਾਲਮੀਕ ਵਰਗੀ ਸਾਖੀ ਆ ਜਾਣੀ, ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਰੋਣ ਲਗ ਜਾਣਾ। ਮੈਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹੋ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਮੈਂ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਹਾਂ। ਚੋਰੀਆਂ ਮੈਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਫਸਿਆ ਹੋਰ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਮੈਂ ਮਾਰੇ ਨੇ, ਫਾਂਸੀ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਿਤੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਮੈਨੂੰ

ਵੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਆ ਜਾਏਗਾ ਕੋਈ? ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਜੈਕਾਰੇ ਬੁਲਾਈ ਜਾਣੇ। ਠਾਣੇਦਾਰ ਆਇਆ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਮੰਨਿਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਲਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਮਿਲ ਚੁਕੀ ਹੈ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ, ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਸੁਧਾਰਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਜੇ ਸੁਧਰ ਜਾਵੇ ਇਲਾਕਾ, ਤੁਸੀਂ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਡੰਡੇ ਨਾਲ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭੇਜ ਕੇ ਸੁਧਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਰਵੱਈਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਵਾਰਦਾਤ ਉਹਨੇ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਵੀ ਨਾਲ ਲਗਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਜੇ ਨਾ ਕਰੀ, ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ 10 ਨੰਬਰ ਵਾਲਾ ਬਸਤਾ ਹੈ ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਕੱਢ ਕੇ, ਭਲੇ ਮਾਣਸਾਂ 'ਚ ਪਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹਿੰਮਤ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਔਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਂਦੇ ਸੀ, ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ-

*ਅਉਗਣੁ ਸਭ ਪਰਗਾਸਿਅਨੁ ਰੋਜਗਾਰੁ ਹੈ ਏਹੁ ਅਸਾੜਾ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੯*

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪੈਸਾ ਇਹਦੇ 'ਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੈ, ਹਨੇਰਾ ਕਮਾ ਕੇ। ਸਾਡਾ ਪੇਸ਼ਾ ਹੀ ਹੈ ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ। ਹਿਟ ਮੈਨ ਬਣਨਾ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਦਲੇਰ ਸੀਗੇ, ਫੇਰ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿੱਥੇ? ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਵਰਗੇ ਜੀਵਨ ਬਣਾ ਲਏ। ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਬਣ ਗਏ। 50-50 ਟਰੱਕ ਲੈ ਕੇ ਇਥੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਵੇਂ ਘਰ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਛੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਔਗੁਣ ਪੈਰ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦੱਬ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਵਾਂਗੂੰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਸੰਵਾਰ ਗਿਆ, ਸਾਡਾ ਕਿਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬੋਲੋ, ਜਿਹੜੇ ਹਾਲੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਲਓ।

ਗੁਰਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੁਪਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸੰਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਕਈ ਉਤਮ ਨੀਚ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

*ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ
ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ॥*

*ਅਫਤ ਰਾਜ ਬਿਫੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ॥*

ਅੰਗ - 657

ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਸੁਰਤ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੋਈ ਲੇਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਸੁਰਤ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਰਤ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਕੋਈ ਅੰਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਸਦੀਵੀ ਜਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਆਪਣੀ ਨੀਂਦ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਤ ਸਦਾ ਹੀ ਜਾਗਣ ਕਰਕੇ ਨੀਂਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬਿਖੜਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚ ਹੀ ਅਨੇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਦੀਵ ਹੀ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਾਗਣ ਜਾਂ ਸੌਂ ਜਾਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਆਤਮ ਪਦ ਵਿਚ ਅਰੁੜ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨਾ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਮਾਇਕ ਨੀਂਦ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਨੀਂਦ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਤਹਿ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਧੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਗਰਤ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਮਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਨੂੰ ਉਹ 'ਸੁਜਾਗ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਮਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ 'ਅਰਧ ਚੇਤਨ' ਤੇ ਤੀਸਰੇ ਨੂੰ 'ਬੇਹੋਸ਼ ਮਨ' ਆਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮਨ ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਪਨਮਈ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

*ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ॥
ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ ਜਾਗਤ ਭਖਲਾਇਆ॥
ਆਰਜਾ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ਧੰਧੈ ਧਾਇਆ॥
ਪੁਰਨ ਭਏ ਨ ਕਾਮ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ॥
ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਜੰਤੁ ਜਾ ਆਪਿ ਭੁਲਾਇਆ॥*

ਅੰਗ - 707

ਮਾਘਿ ਪੁਨੀਤ ਭਈ ਤੀਰਥ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ ॥

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-43)

ਕਿਵੇਂ ਜਾਏਗੀ ਰੱਬ ਦੇ ਕੋਲ ਇਹ ਜੀਵ ਆਤਮਾ।
ਮੈਲ ਨਾਲ ਤਾਂ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੋਈ
ਨੇੜੇ ਲਗਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਜਦ ਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ
ਦੀ ਧੂੜੀ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇਂਗਾ, ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਨੂੰ
ਪਵਿੱਤਰ ਜਾਣ ਕੇ ਮਸਤਕ ਨਾਲ ਲਾਏਂਗਾ, ਕਹਿੰਦੇ
ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੇਰੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਉਤਰਨੀ
ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਵੀ ਉਤਰ ਜਾਏਗੀ।
ਕਰਮ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰਨੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ
ਜੀ। ਕਰਮ ਤਾਂ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੰਦੇ
ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਭੋਗਦਾ ਕਰਮ।
ਕਰਮ ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ
ਕਿ ਐਉਂ ਭੋਗਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਭੋਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ ਕਰਮ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ
ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪਰਾਲਬਧ 'ਚ ਕਰਮ ਆ
ਗਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸੰਚਿਤ
ਕਰਮ ਨੇ ਉਹ ਤੂੰ ਜਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈਂ, ਜੇ ਜੁਗਤ ਸਿੱਖ
ਲਵੇਂ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਜੁਗਤ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਸਟੋਰ
'ਚ ਪਿਆ ਹੈ ਨਾ ਬੀਜ ਕਰਮਾਂ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਜਾਲ ਦੇ।
ਉਹਨੂੰ ਜਾਲ ਦੇਂਗਾ, ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ,
ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਲ ਦਿੱਤੇ ਉਹ। ਬੀਜ ਆਪਣਾ ਧੁਆਂਖਿਆ
ਜਾਵੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗਰਮੀ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਬੀਜ
ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ ਜਿੰਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ
ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਖਾਦ ਪਾ ਲਓ। ਸੇਕ ਲਗ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ
ਜੀ ਬੀਜ ਨੂੰ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਗਿੱਲਾ ਹੋਇਆ ਰੱਖ ਦਓ,
ਦੇਖੋ ਅੰਦਰ ਸੇਕ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਮੁੜ ਕੇ ਕੋਈ
ਦਾਣਾ ਜੰਮ ਪਏ। ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ 'ਨਾਮ' ਦਾ
ਜੇ ਸੇਕ ਲਾਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਆਉਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੀਜ
ਜਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸਟੋਰ ਪਿਆ
ਹੈ ਕਰਮਾਂ ਦਾ। ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਉੱਤੇ
ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਟੋਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਂਭਿਆ ਪਿਆ
ਹੈ ਕਿ ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਜਨਮਾਂ 'ਚ ਇਹਨੂੰ ਭੁਗਤਾਉਣਾ ਹੈ,
ਜਿਹੜੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਨਾ ਸਰੀਰ ਬਣਾ ਕੇ,
ਕਿ ਐਉਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਭੋਗਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ।

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਵਸ ਚਲਦਾ, ਪਰ

ਇਹ ਹੈਗਾ ਕਿ ਉਹ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ
(veto power) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੂਰੇ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ, ਗੁਰੂ ਕੋਲ। ਗੁਰੂ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਸ਼ਕਤੀ (veto power) ਵਰਤ ਕੇ ਕਰਮ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ
ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਕੱਟੇ, ਚਾਹੇ ਸੂਲੀ ਦੀ ਸੂਲ ਬਣਾ
ਕੇ ਕੱਟੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ -

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ

ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥

ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ

ਜਿਨ੍ਹ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰਾਤੇ ॥

ਅੰਗ - 28੮

ਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰਮ
ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਤੁਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ
ਓ। ਨਾ ਬੀਜੇ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼।

ਐਸਾ ਕੰਮ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ

ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥

ਅੰਗ -

੯੧੮

ਕਹਿੰਦੇ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ
ਪਛਤਾਉਣਾ ਪਵੇ -

ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ

ਜਿਤੁ ਦਰਗਹ ਗਇਆ ਹਾਰੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੯

ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਹਾਰ ਮਿਲੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰੋ
ਹੀ ਨਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਰੱਖੋ, ਨਾ ਬੀਜੇ ਇਹੋ
ਜਿਹੇ ਬੀਜ ਜਿਹੜੇ ਭੋਗਣੇ ਔਖੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਬੀਜ ਤਾਂ ਲੈਂਦਾ
ਹੈ ਆਦਮੀ, ਜਦੋਂ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਰੋਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਇੱਥੇ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉੱਤੇ
ਅੜ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਹੋਣ
ਦਿੰਦਾ ਗੱਲ, ਆਦਮੀ ਐਨਾ ਤਕੜਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਓਲ੍ਹਾਂਭਾ
ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਸੀ ਬਿਆਸ ਜੀ ਉਸ ਕੋਲ
ਆਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ
ਨੇ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਲੰਘੀਆਂ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਣਦੇ ਓ, ਹੁਣ
ਦੀਆਂ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਓ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ
ਨੂੰ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਨੂੰ ਹੋਣੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਪਤਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮਹਾਂਭਾਰਤ

ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਿਉਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ! ਵਿਨਾਸ਼ ਕਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹੋਣਹਾਰ ਹਿਰਦੇ ਵਸੀ ਗਈ ਸਰੀਰੋਂ ਬੁੱਧ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੋਣਹਾਰ ਵਸ ਗਈ, ਬਬੇਰਾ ਜ਼ੋਰ (ਬਦਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ) ਲਾਇਆ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਲਾਇਆ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਲਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣੀ ਲੜਾਈ, 45 ਲੱਖ ਬੰਦਾ 18 ਦਿਨ 'ਚ ਮਰਵਾਇਆ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਓਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਤੇ ਬਰਨ ਸ਼ੰਕਰ ਓਲਾਦ ਹੋ ਗਈ। ਐਨਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜਨਮੇਜੇ! ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਭਾਈ! ਰੱਬ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਲੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਅਕਲ ਦੀ ਗੱਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਬੜਾ ਕੁਛ ਉਹ ਬੋਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਐਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਰਾਜਨ! ਗੱਲ ਟਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਬਦਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਆਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਆਉਣੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੋਣ ਹੀ ਨਾ ਦੇਵਾਂ। ਬਿਆਸ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਲਿਆ ਲਿਖਾਰੀ ਬੁਲਾ ਲੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਇੱਕ ਘੋੜੀ ਖਰੀਦਣੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੱਗਣੀ ਹੈ ਪਿਆਸ, ਤੂੰ ਜੰਗਲ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਝੋਂਪੜੀ 'ਚ ਪਾਣੀ ਮੰਗਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਰੀਅਨ ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਜਾਤੀ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਲੱਗੇਗੀ, ਤੂੰ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲੈ ਆਵੇਂਗਾ। ਲਿਖ ਲਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੀ ਸਾਰੀ ਜਿਹੜੀ ਰਿਆਇਆ ਹੈ, ਆਰੀਅਨ ਕੌਮ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਇਹਨੇ ਇਹ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਜੰਤਰ, ਮੰਤਰ, ਤੰਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੀ, ਇਹ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਆਰੀਅਨ ਦੇ ਮੰਤਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਤਕੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਦੇ ਹੀ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਅਨਾਰੀਅਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਹੁਣ ਸਵੈ-ਚਾਲਕ (automic) ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਹੈ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਰਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ

ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਰਸ਼ੀਆ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਫਰਾਂਸ, ਚੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭੇਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਜੇ ਦੇ ਦੇਵੇ ਕੋਈ, ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਨੇ ਭੇਤ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਵੇਚ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਖਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨਾਰੀਅਨ ਜਾਤੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਆ ਗਈ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਏਗੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸਭ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਐਉਂ ਹੋਏਗਾ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਯੱਗ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਯੱਗ ਕਰ ਲਿਆ, ਤੇਰੇ ਯੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਤੂੰ ਬੱਚੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏਂਗਾ। ਉਹ ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਓਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਹੱਸਣਗੇ, ਤੈਨੂੰ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਐਨਾ ਕਰੋਧੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗਰਮ ਕੜਾਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲ ਦਏਂਗਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕੋਹੜ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੇਂਗਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁਖਾਂ ਦੀ ਹੈ ਦਾਰੂ

ਇੱਕੋ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ।

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- 228

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਨਮੇਜੇ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਭਾਗਵਤ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਤੈਨੂੰ ਸੁਣਾਵਾਂਗਾ। ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਤੂੰ ਕੁਛ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖੇਂਗਾ, ਕੁਛ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਰਕ ਆਏਗੀ। ਜਦੋਂ ਤਰਕ ਆਈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹਦਾ ਫਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਲੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਮਰੇਂਗਾ, ਮੈਂ ਲਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਤੂੰ ਲਿਖ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਕਰ ਲੈ ਬੰਦੋਬਸਤ। ਕਹਿੰਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਘੋੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਣੇ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਘੋੜੇ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦਣੇ। ਸਾਰੇ ਜਰਨੈਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਨੇ, ਚੀਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੇ। ਇਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਕੋਲ ਦੇ-ਦੇ ਲੱਖ ਘੋੜਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਦੇ ਨਹੀਂ ਓ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਘੋੜੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਘੋੜਿਆ ਦੀ ਚੁਸਤੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਹਾਰ ਹੋਈ ਹੀ ਪਈ ਹੈ ਆਪਣੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਹੁਕਮ ਦੇਵੋ, ਘੋੜੀ ਨਾ ਖਰੀਦੋ, ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਲਓ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦ ਲਓ। ਇੱਕ ਘੋੜੀ ਐਨੀ ਸੁੰਦਰ ਆ

ਗਈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਤਬੇਲੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਰਾਜਸੀ ਤਬੇਲੇ 'ਤੇ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਘੋੜੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਤੇ ਜਨਮੇਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਨਾ ਤੁਸੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਤਬੇਲੇ ਸਜਦੇ ਨੇ ਇਸ ਘੋੜੀ ਨਾਲ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੋੜੀ ਦੀ ਸੈਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਢਲਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਘੋੜੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਉਦਾਸ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾੜੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਐਨਾ ਧਨ ਖਰਚ ਕੇ ਘੋੜੀ ਲੈਣ ਦਾ। ਕੌਂਸਲ ਹੋਈ ਇਕੱਠੀ ਕਿ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤਿੰਨ ਪਾਸੇ ਜਾਇਓ, ਚੌਥੇ ਨਾ ਜਾਇਓ। ਕਹਿੰਦਾ, ਠੀਕ ਹੈ, ਘੋੜੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਿਸ਼ਾ ਭਰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਿਸ਼ਾ ਭਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਿਹੜੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਆਮ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਖਣ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਗਦਾ ਐਉਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੁਲਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਰਾਹ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬਹੁਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੀਭ ਫੇਰਦਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਕਿਤੇ ਆ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਦੂਰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਝੋਂਪੜੀ ਦਿਸੀ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਘੋੜੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਓ, ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਪੂਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਦੇਵੀ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਤੇ ਇਹਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਘੋੜੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾਲ ਕੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਇਆ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿ ਅਨਾਰੀਅਨ ਲੜਕੀ ਲੈ ਆਇਆ, ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਇਸਨੇ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ ਆ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਜਨਤਾ 'ਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਗੱਠੀ ਕਿ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਸੂ ਯੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ। ਅਸ੍ਰਮੇਧ ਯੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਦਲ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਓਸੇ ਘੋੜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਛੇਰਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਕਾਠੀ ਪਾ ਕੇ, ਲਗਾਮ ਟੰਗ ਕੇ ਕਾਠੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ ਦੇ ਕਠਿਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਘੋੜਾ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਜੇ ਸਾਰੇ ਮੁਤਹਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਯੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਡਤ ਕੋਈ ਨਾ ਆਵੇ, ਸਭ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਓਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੈ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਨੇ। ਯੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਰਿਆਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਤੇ ਰਾਣੀ ਦੋਵੇਂ ਜਿੱਥੇ ਪੰਗਤਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। 36 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਨਰੋਏ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ, ਸਾਡੇ ਵਾਂਗੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਕ ਫੁੱਲਕਾ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬਸ ਜੀ। ਬਹੁਤ ਤਕੜੇ ਹੁੰਦੇ। ਮਰਿਆਦਾ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ 32 ਗ੍ਰਾਹੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ 24 ਖਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। 50 ਸਾਲ ਤੋਂ 75 ਸਾਲ ਵਾਲ 18 ਗ੍ਰਾਹੀਆਂ ਖਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਧੂ 75 ਤੋਂ 100 ਸਾਲ ਦਾ ਉਹ ਅੱਠ ਗ੍ਰਾਹੀਆਂ ਖਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵੱਧ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਘੱਟ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਲੰਗਰ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰਾਣੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਰੀ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇੱਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਣੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਨੇ ਇਹਦੇ। ਦੂਸਰਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤੀਆਂ, ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਐਤਕੀ ਦੀ ਵਾਰੀ ਜਦ ਆਈ ਸੀ ਨਹੂੰ ਉਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਚੌਲ ਮਾਰਿਆ ਉਹ ਪੈਰ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਪੈਰ 'ਤੇ ਚੌਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਓਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੱਸ ਪਏ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਹੱਸੇ, ਓਧਰੋਂ ਹਵਾ ਆ ਗਈ, ਰਾਣੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ, ਰਾਜਾ ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੱਸੇ ਨੇ, ਉਹਨੇ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਭੱਠਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਉਬਲਦੇ ਕੜਾਹਿਆਂ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ -

ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਦਿ ਗਇਆ ॥

ਏਕੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪੀ ਭਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

18 ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਾਪੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਜੀ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਰਾਜਨ! ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਤਕਦੀਰ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਕਾ ਬਲ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥ ॥
 ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਥ ॥
 ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਬਪੁਰਾ ਜੀਉ ॥
 ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਥੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੭

ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹੀ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬਹਿ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਖੇਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਭੁਗਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹਦਾ ਜੀਵਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਐਵੇਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਬੋਝ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚੰਬੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਕੁਛ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਹੈ ਮੈਂ ਕਥਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਣੀਂ, ਵਿਆਸ ਜੀ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਹ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਰਣ ਆ ਗਿਆ, ਵਿਆਸ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਮੰਤਰ ਬਲ ਦਾ ਦਸਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਣੀਂ, ਨਾਂਹ ਨਾ ਕਰੀਂ। ਤਰਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਬਹੁਤ, ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਤਰਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਨੇ। ਭੋਰਾ ਕੁ ਅਕਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੀ ਟੋਕੇਗਾ।

ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਉਥੇ ਆਇਆ, ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਉਹਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਲੈ ਜਨਮੇਜਾ! ਆ ਗਈ ਉਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹੀ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਨਾਂਹ ਕਰੇਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਿ ਭੀਮ ਨੂੰ ਭੀਲਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ, ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਸ਼ਸਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹਨੂੰ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹਨੇ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾ-ਘੁੰਮਾ ਕੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਜਿਹੜੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਨੱਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਇਹਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਗਈ ਤਰਕ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਬੰਦੇ 'ਚ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਯੋਗ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਥੱਲੇ ਲਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਿੰਜਰ ਜਿੰਨੇ ਸੀ ਸਭ ਦਾ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਲਾਹ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਆ ਗਿਆ, ਯਕੀਨ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਤਰਕ ਕਰੀ ਹੈ ਨਾ। ਹੁਣ ਮਰੇਂਗਾ। ਨੱਕ 'ਤੇ ਕੋਹੜ ਰਹਿ ਗਿਆ ਉਹਦੇ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀ
 ਬਰਜਿ ਬਿਆਸਿ ਪੜਾਇਆ ॥
 ਤਿਨ੍ਹਿ ਕਰਿ ਜਗ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ
 ਕਿਰਤੁ ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪੪

ਵਰਜ-ਵਰਜ ਕੇ, ਰੁਕ-ਰੁਕ ਕੇ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਉਹਨੇ 18 ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਰੱਬ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਜਿਹੜੀ ਕਲਮ ਸੀ ਨਾ, ਉਹਨੂੰ ਬਦਲ ਨਾ ਸਕਿਆ -

ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ
 ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ॥

ਅੰਗ - ੨੪

ਹੁਣ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਐਨਾ ਸਖਤ ਰੱਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤੇ ਉਹਦੀ ਕਲਮ? ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਅੜਿੱਕੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਗੱਲ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਲੇਖ ਨਾ ਮਿਟਹੀ ਹੋ ਸਖੀ,
 ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ।

ਐਡੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਲਮ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸ ਗਏ, ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇੱਕ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ) veto power ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ।

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛਡਾਵੈ
 ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ ॥
 ਏਕ ਸਮੈ ਮੋ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ
 ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੋ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੩

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ
 ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥
 ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ
 ਜਿਨ੍ਹ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰਾਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੮

ਸਿਰਫ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤੁਸੀਂ ਮੇਟ ਸਕਦੇ ਓ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੇਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਸਕੇਤਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆ ਕੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਦੇ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਆਪ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਲੇਖ ਨਾ ਮਿਟਿਆ ਫੇਰ ਕੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਠਹਿਰ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਭੁਗਤਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਸੁਪਨਾ ਦੱਸਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਾਰਾ

ਭਾਣਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲਈ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਚਲੀ ਗਈ, ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚੰਡਾਲਾ ਦੇ ਘਰ।

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫

ਹਉਮੈ ਦਾ ਵੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹਿਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜੇ ਚੋਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੋਹ ਸਕਦੇ ਫੇਰ ਤੇ ਲੋਭ ਜਿਹੜਾ ਕੁੱਤਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬

ਜਿਹੜਾ ਜੀਅ 'ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਇਆ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਐਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬

ਜਿਹਦੇ ਉੱਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਸੁਜਾਨ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋਈ ਸੁਜਾਨ ਨਾ ਬਣੋ।

ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ

ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥

ਮਾਘਿ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ

ਜਿਨ ਪੁਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਜੋ ਮਹਾਤਮ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਅਸੀਂ ਆਹ ਨਦੀ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਨਹਿਰ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਠੰਢ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤੜਕੇ ਤੋਂ ਹੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਣ, ਕਹਿੰਦਾ, ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾ ਹਟੀਂ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤਕ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਪ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਆ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਾਣੀ

ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਮਾੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਰਖਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਿਖਰਲੀ ਗੱਲ ਦਸ ਦਿੱਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਫਲ ਲੈਣਾ ਹੈ ਨਾ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਨਹਾ ਲਓਗੇ ਨਾ, ਜੇ ਅੰਦਰਲੇ ਤੀਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਫੇਰ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਉਹ ਤਾਂ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਾਹ ਹੈ ਸਾਡੇ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਕਸ਼ਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹ ਇਹ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾ, ਜਦ ਤਕ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣਾ। ਜਦ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਚਾਹੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਕਹਿ ਲੈ। ਸੰਤ ਕਹਿਣ ਤੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਐਲਰਜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਸ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਹੀ ਦੇਣ 'ਸੰਤ' ਅੱਖਰ। ਕਦੇ ਘਬਰਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਸੰਤ ਸੀਗੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਕਿਆ ਅਪਰਾਧੁ ਸੰਤ ਹੈ ਕੀਨਾ ॥

ਬਾਂਧਿ ਪੋਟ ਕੁੰਚਰ ਕਉ ਦੀਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੦

ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਸੀ, ਜਦ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਆ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਛੋਹ ਗਿਆ ਨਾ ਪੈਰ, ਐਨੀ ਕਰੰਟ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਆ ਗਈ, ਨਾ ਸੁਧ ਰਹੀ, ਨਾ ਬੁੱਧ ਰਹੀ, ਨਾ ਮੱਤ ਰਹੀ ਨਾ ਗਿਆਨ ਰਿਹਾ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਝਰਨਾ ਝਰ ਗਿਆ, ਨਿੱਝਰ ਝਰਨਾ। ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਵੱਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਦਸਵਾ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਐਡਾ ਪ੍ਰਬਲ ਗੁਰੂ ਸੀ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ।

ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਸੀ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੀਮਤ ਕਰੀ ਜਾਈਏ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ, ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸੰਤ ਤੋਂ ਖਿੱਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਹਿ ਦੇ ਉਹਨੂੰ। ਪਰ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ ਤੈਨੂੰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਪਤ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਮਹਾਤਮਾ ਜਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣ ਕੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲੈ-ਲੈ। ਫੇਰ ਨਾ ਨੱਠੀਂ ਕਿ ਹੁਣ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਭਜਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਲਵਾਂ। ਉਹ ਇੱਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਲੈ-ਲੈ, ਜੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ
ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥

ਕੁਕਰਹ ਸੁਕਰਹ ਗਰਧਭਹ

ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮੂਲਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੂਲਮੰਤਰ ਪੰਜੋ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਇਕੱਠੇ -

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ। ਆਹ ਰੱਬ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਹਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਈਂ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਰੱਬ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਇਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮੰਤਰ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇਂ। ਉਹ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਉਹ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ,

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ।

ਇਲਾਜ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਣੀ, ਇਸ ਮੰਤਰ ਨੇ ਤੋੜਨੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜੀਭ ਨਾਲ ਜਪ। ਜਪਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਪੇਂਗਾ, ਮਧਮਾ 'ਚ ਜਦੋਂ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਜਪੇਂਗਾ, ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਏਗਾ,

ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਪੇਂਗਾ, ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਏਗਾ, ਜਦ ਨਾਭੀ 'ਚ ਜਪੇਂਗਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਏਗਾ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਲਓ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਨਾਭੀ 'ਚ ਕਹਿ ਲਓ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਰੀਕੇ ਦਸ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਛੇਤੀ ਸਫਰ ਕਿਵੇਂ ਤਹਿ ਹੋਵੇ। ਦੂਸਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਉਂਦੇ ਸਾਹ ਨਾਲ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੀ ਜਾਹ, ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਹੀ ਜਾਹ। ਜੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਲਗਦਾ, ਅੱਧਾ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਕਹੀ ਜਾਹ, ਅੱਧਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਕਹੀ ਜਾਹ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸ੍ਰਾਸ-ਸ੍ਰਾਸ ਦੇ ਗੋੜੇ ਜਪ ਲਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਸਵਾਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹਿੱਲੇ ਨਾ ਸਵਾਸ, ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਨਾਮ ਅੰਦਰ, ਧੁਨ ਸੁਣਨੀ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ। ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜਾ-ਬ-ਦਰਜਾ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਕਰਦਾ ਨਾਮ ਜਦੋਂ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਨੂੰ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਹੱਸਰਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ 'ਚ ਜਦ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ ਵਜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਜਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੰਧ ਢਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕੇ ਨੇ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗਿ' ਜਿਹੜੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੋਲ੍ਹ-ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਾਧਨ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਇਹ ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ -

ਮਾਘਿ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ

ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬

ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਏ ਤੇ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁੱਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਆਤਮ ਗਿਆਨ

ਪ੍ਰਵਚਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸੰਪਾਦਕ - ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-46)

ਬਹੁਤ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਦਰਦ ਸੀ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜਲ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਂਪ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੱਟ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪੂਰਾ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ। ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਜਗਿਆਸੂ ਪੂਰਾ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਗਾਹਕ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾਮ ਦੀ ਗੱਠੜੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾ ਵੈਰਾਗ ਹੈ, ਨਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ, ਨਾ ਖਟਸੰਮਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ, ਨਾ ਸੁਨਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਧਿਆਸਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਉਥੇ ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੀਰਾ ਕਿਸੇ ਭਾਅ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ, ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਗਾਹਕ ਹੈ-

ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥

ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੮੬

ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥

ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੨

ਸੰਸਾਰ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਵੀ ਮਾਇਆ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਇਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦੀ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀ ਮੁਰਾਦ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਸਸਤੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਗਾਹਕ ਹੈ। ਗਾਹਕ ਦੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਨਾ ਕਦੀ ਕੋਈ ਮਹਿੰਗਾ ਮੁੱਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਧੂ ਅਸਲੀ ਗੰਠ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲੈਗੋ ਗਾਹਕੀ ਲੇਗੋ ਮਹਗੇ ਮੋਲਿ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੬

ਉਸ ਗਾਹਕ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸੰਬੰਧ ਹਨ, ਜਿੰਨੀ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਸਾਡੀ ਮਨੋਤ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖਤਮ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਕ ਨਵੇਂ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਨਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਦਾ ਬਣ ਕੇ ਇਹ ਰਹਿਤਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ -

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ,

ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ।

ਨਾ ਤਿਸੁ ਭੁਖ ਨ ਨੀਦ ਨਾ ਖਾਣਾ ਸੋਵਣਾ।

ਪੀਹਣਿ ਹੋਇ ਜਦੀਦ ਪਾਣੀ ਢੋਵਣਾ

ਪਖੇ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਪਗ ਮਲਿ ਧੋਵਣਾ।

ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਸੰਜੀਦੁ ਨ ਹਸਣ ਰੋਵਣਾ।

ਦਰ ਦਰਵੇਸ ਰਸੀਦੁ ਪਿਰਮ ਰਸ ਭੋਵਣਾ।

ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਖ ਈਦ ਪੁਗ ਖਲੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩/੧੮

ਪਿਆਰਿਓ! ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਰਹਿਤਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੋ, ਫੇਰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਅੰਜ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਗਿਆਸੂ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲਗਨ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਜਗਿਆਸੂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਰਹਿਤਾਂ ਹਨ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਹ ਰਹਿਤਾਂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੰਦਰ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸੋਝੀ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨਮੱਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨਮੱਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਰਦਾ ਬਣਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅੰਦਰੋਂ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਮਨਮੱਤ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਤਾਂ ਛੁਟੇਗਾ ਜਦ ਤੂੰ ਅਪਣਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ

ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵੇਂਗਾ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ, ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਣੈ, ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਗੁੱਸੇ ਗਿੱਲੇ ਕਰਨੇ ਹਨ ਫੇਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਾ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਗਵਾ ਕੇ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵਿਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਨ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੬

ਮਨ ਕੀ ਹੈ? ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਸੰਸਿਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂ, ਮੇਰੀ, ਮਾਨ, ਅਪਮਾਨ, ਵੈਰੀ, ਮਿੱਤਰ, ਆਪਣੇ, ਬਿਗਾਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਆਪ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾ।

ਇਕ ਵੇਰਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸਮਰਾਟ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਵਾਨ ਪਦ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੋ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਓ। ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਜੇ ਵੀ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਕੱਢ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਸਤਰ ਉਤਾਰ ਦੇ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬਸਤਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੌਂਪ ਦਿਤੇ। ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲੇ ਤੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸੌਂਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜੋ ਬਚਨ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਲੇ ਸਰੀਰ ਹੈਗਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ। ਸਮਰਾਟ ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ! ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਤਾ ਤੇ ਹੁਣ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸੋ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹਾਲੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਰਾਟ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ ਹੈ, ਇਕੱਲੇ ਸਰੀਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਜਦ ਕਿ ਮਨ, ਬੁੱਧ ਤੇ ਚਿੱਤ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਤੇ ਅਹੰਭਾਵ ਇਹ ਚਾਰੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੌਂਪ ਦੇ ਜੇ ਰਸਤਾ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ

ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਤੇ ਚਾਰੇ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀਆਂ ਫੇਰ ਉੱਠਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਹਟ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਿਸਰਾਮ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਫੁਰਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਰਹਿਤ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਪੱਕੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਐਨੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਹੀ ਨੁਕਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰਿਓ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਦੋਨੋਂ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਵੇਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਈਂ ਫਿਰਦੇ ਹੋ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਭਾਈ ਧੰਗ! ਆਪਣੀ 'ਮੈਂ' ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਮਨਮੱਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਤਰਕਾਂ-ਵਿਤਰਕਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਆਪਣੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਸ਼ੇਰ ਵਾਲੀ ਰੱਖ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿੱਧੀ ਝਪਟ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਗਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਰੱਖ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪੰਨ-ਪੰਨ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਨਮੱਤ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰਾਗ ਅਤੇ ਦਵੈਸ਼ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਵਿਰੋਧ ਪਾਲਦੀ ਹੈ, ਵਿਤਕਰੇ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਲੇਸ਼ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਵੈਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫਲਾਣੇ ਟਾਈਮ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਫੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਪਿਆ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਕੇ ਲੰਮੀ ਨਦਰ ਰੱਖਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ -

ਫਰੀਦਾ ਜਿਨੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ ਤੇ ਕੰਮੜੇ ਵਿਸਾਰਿ ॥

ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਥੀਵਹੀ ਸਾਂਈ ਦੈ ਦਰਬਾਰਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੮੧

ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੮

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 39 'ਤੇ)

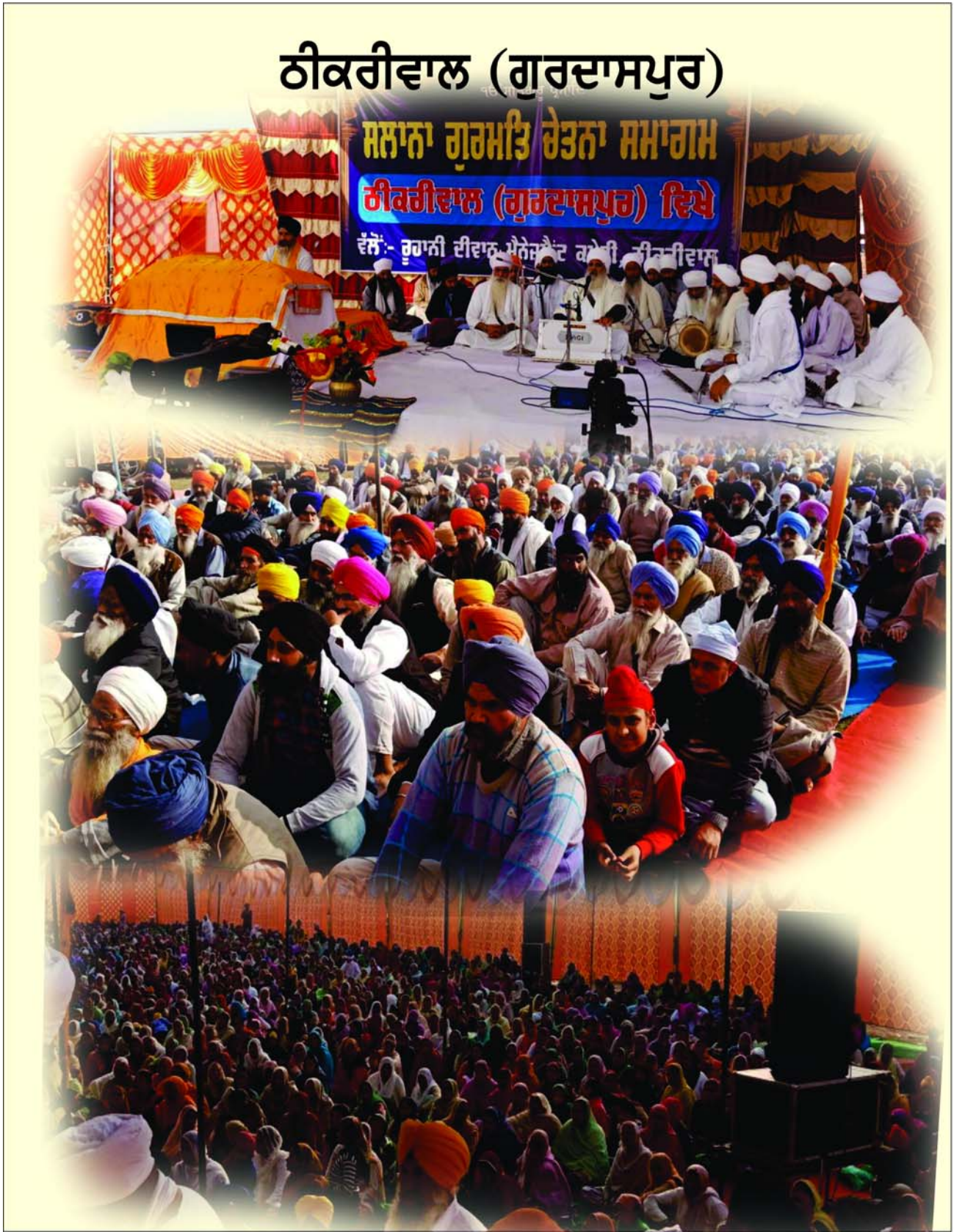
ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲ ਸ੍ਰੀ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ

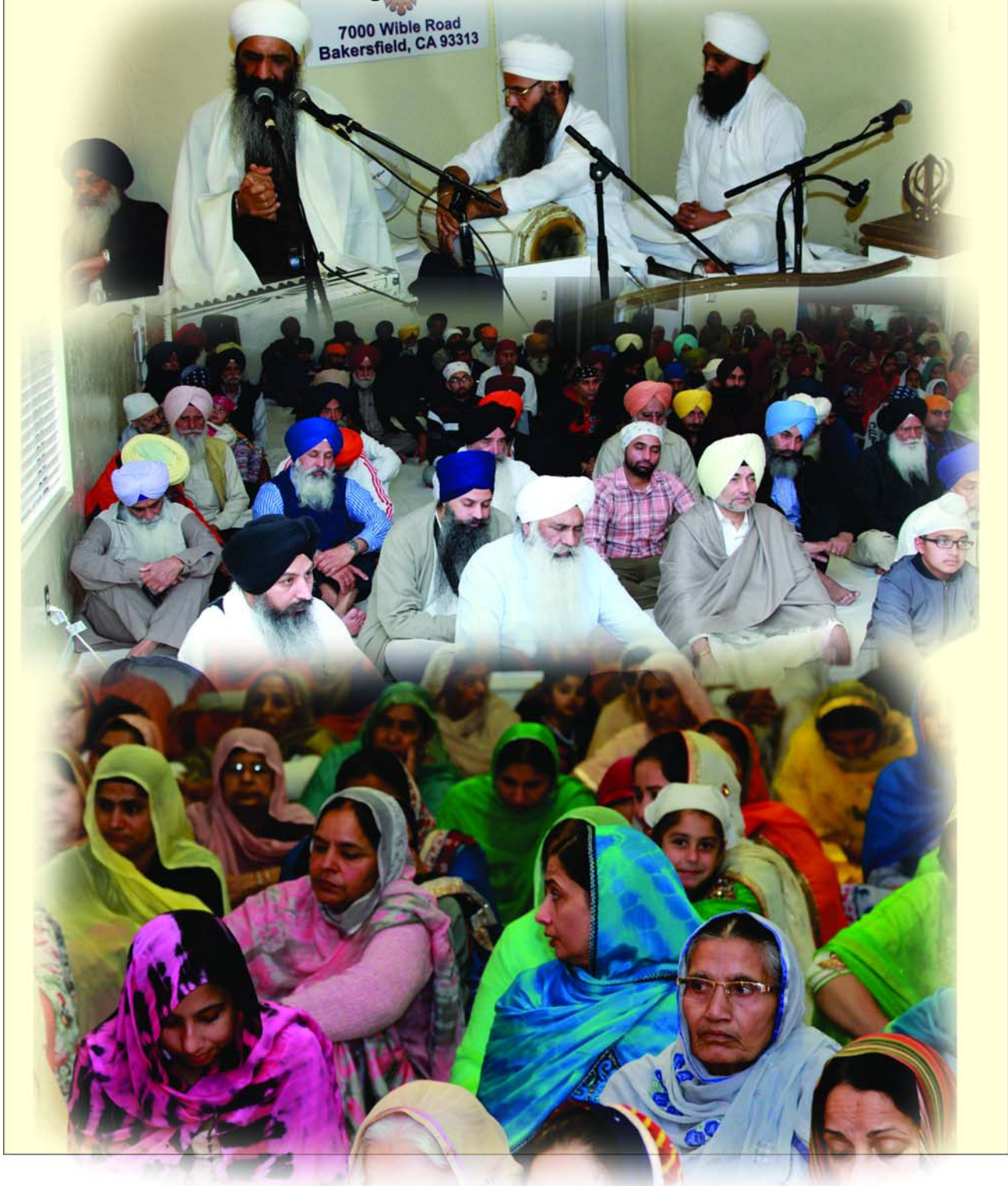

ਠੀਕਰੀਵਾਲ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਰਬਾਰ ਬਿਕਰਸਫੀਲਡ (Bakersfield) ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ
ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੈਨਹੋਜ਼ੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ, ਬਿਕਰਸਫੀਲਡ, ਇੰਨਡੀਆਨਾ, ਮੇਰੀਲੈਂਡ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਭਾ - ਸ੍ਰੀ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ
ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਟਾਲ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ
ਨਾਲ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ
ਗੂੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਆਤਮ
ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਅਡੀਓ ਵੀਡੀਓ, ਕੈਸਟਾਂ ਦੇ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸੈਨਹੋਜੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ
ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਫਰੀ ਸਟਾਲ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਗੜੀਆਂ ਮਿਲਵੁਡ ਐਡਮਿੰਟਨ (ਕੇਨੇਡਾ) ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੇ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ
ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਫਰੀ ਸਟਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਪਿੰਗ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਤਾਂ ਮਨਮੁੱਖ ਬੰਦੇ ਐਸੀ ਸੋਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖਾਓ, ਪੀਓ ਤੇ ਐਸ਼ ਕਰੋ ਤੇ ਬਾਬਰ ਆਲਮ ਦੁਬਾਰਾ ਨੇਸਤ। (ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ) ਸੱਚ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਆਹ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਫਲ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਨਦਰ ਰੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ ਤੇ ਇਹ ਸੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥
ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀਤੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥
ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੩

ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਸੋ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨੁ ॥
ਜੋ ਜਾਨੈ ਮੈ ਜੋਬਨਵੰਤੁ ॥
ਸੋ ਹੋਵਤ ਬਿਸਟਾ ਕਾ ਜੰਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੮

ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਜੋਬਨਵੰਤ ਹਾਂ, ਸੋਹਣਾ ਹਾਂ, ਜੁਆਨ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਘੁਮੰਡ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਗਲਤ ਸੋਚ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਧੱਕ ਦਿਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਕੀ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਸਫਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਹਿ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਹੁਣ ਇਹ ਜੀਵਨ, ਇਸ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਮੌਤ ਤੇ ਮੌਤ ਪਿਛੋਂ ਅਗਲਾ ਸੰਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਉਪਰ ਨਿਗ੍ਰਾ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਹਿੰਸਾ, ਖਿਮਾ, ਧੀਰਜ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ - ਮਰਿਯਾਦਾ, ਸ਼ਰਧਾ, ਦਾਸਾ ਭਾਵ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਜਮ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ - ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸਮਿਤਾ, ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼, ਰਾਗ, ਦਵੈਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿਚ ਪਰਚੇ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿਣਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਾ ਜਾਣਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿਣਾ, ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ, ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਧਾਰ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਗਾਨੇ ਸਮਝ ਕੇ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਆਦਿ

ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲ ਆਸਾ, ਅੰਦੇਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਪੰਜ ਚੋਰਾਂ, ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਅਲੇਪਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜ ਠੱਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਰੇ ਅਗਨੀਆਂ ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਲੋਭ, ਕੋਪ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਲ, ਵਿਖਸ਼ੋਪ, ਅਵਰਨ ਤਿੰਨੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦੇ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਜੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਭਾਈ ਪਿੰਗ! ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੈਣ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਤਨੀ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਡਿਊਟੀ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਦਨਗੜ੍ਹ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਤਨ ਤੇ ਫੋੜਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਤੇਲ ਲਾ ਕੇ ਮਾਲਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਅਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੁਤੇ ਕਿਤਨ ਗੁਣ ਨੀਚ ਸੇਵਕਾਈ।
ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸੈਨ ਰੂਪ ਧਰ ਕੇ ਅਤਰਾਈ।
ਆਇਆ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਸਮੀਪੈ।
ਲਗੇ ਲਗਾਵਨ ਤੇਲ ਮਹੀਪੈ।
ਪਰਸੂਤ ਕਰਿ ਤਨੁ ਤੇ ਸਭ ਰੋਗੂ।
ਤਰਨਤ ਮਿਲਿਓ ਸੁਖ ਭੋਗੂ॥

(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਜਦੋਂ ਸੈਣ ਜੀ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਦੂਰੋਂ ਦੇਖ ਕੇ ਤਖਤ ਤੋਂ ਉੱਠ ਖੋਲਤਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੈਣ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾ ਦਿਤੀ। ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੁਣਿ ਪਰਤਾਪ ਕਬੀਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਿੱਖ ਹੋਯਾ ਸੈਣ ਨਾਈ।
ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਰਾਤੀ ਕਰੈ ਭਲਕੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰੈ ਜਾਈ।
ਆਏ ਸੰਤ ਪਰਾਹੁਣੇ ਕੀਰਤਨ ਹੋਆ ਰੈਣ ਸਬਾਈ।
ਛੱਡ ਨ ਸਕੈ ਸੰਤ ਜਨ ਰਾਜ ਦੁਆਰ ਨ ਸੇਵ ਕਮਾਈ।
ਸੈਣ ਰੂਪ ਹਰਿ ਹੋਇ ਕੈ ਆਯਾ ਰਾਣੇ ਨੋਂ ਰੀਝਾਈ।
ਸਾਧ ਜਨਾਂ ਨੋਂ ਵਿਦਾ ਕਰਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰ ਗਇਆ ਸ਼ਰਮਾਈ।
ਰਾਣੇ ਦੂਰਹੂੰ ਸੱਦ ਕੈ ਗਲਹੂੰ ਕਵਾਇ ਖੋਲ੍ਹੁ ਪੈਨ੍ਹਾਈ।
ਵੱਸ ਕੀਤਾ ਹਉ ਤੁਧ ਅੱਜ ਬੋਲੈ ਰਾਜਾ ਸੁਣੈ ਲੁਕਾਈ।
ਪਰਗਟ ਕਰੈ ਭਗਤ ਵਡਿਆਈ।

(ਵਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ-੧੦/੧੬)

'ਚਲਦਾ.....!'

ਇੰਗਲੈਂਡ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਇੰਟਰਵਿਊ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-47)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗਾਥਾ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਖਾਸ ਗੱਲ?

ਉੱਤਰ - ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ -

ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥

ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥

ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਜਿਵੇਂ ਬਿਹੰਗਮ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏ, ਸਾਡਾ ਇਕ ਪੱਖ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੀਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਲਿਖਾਇਆ, ਵਿਆਹਿਆ, ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਭੇਜਿਆ। ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ, ਸੇਵਾ ਦਾ, ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਿਹਾ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਸੰਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚੋਂ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਨਿਜੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ। ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਆਮ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਰੋਲ ਮਾਡਲ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਉਦਾਸ ਰਹਿਣਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬੇਲਾਗ ਰਹਿਣਾ। **'ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰੈ ॥'** ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਤਿਆਗੀ ਸਨ। ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਫਾਰਮ ਵੇਚ ਕੇ, ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਸਾਰੀ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਲਵਾ ਦਿਤੀ ਅਰ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਜਿਹੜਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ

ਦੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਦਾ ਮਾਰੋਲ ਹੈ, ਅੱਜ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਤੇ ਹੈਲਥ ਦੇ ਵਿਚ ਦੋਨਾਂ 'ਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਇਥੇ ਬਹੁਤਾ ਸੋਨਾ ਨਾ ਲਾਓ, ਸੰਗਮਰਮਰ ਨਾ ਲਾਓ, ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਬਣਾ ਦਿਓ, ਕੋਈ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕੇਂਦਰ, ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾ ਦਿਓ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕਦੈ। ਜਿਹੜੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਈਸਾਈ ਮੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੈਲਿਆ, ਐਸੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁਜਾਰੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ। ਅੰਦਰ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਪਿਰਟ ਹੋਏਗੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਰੇ ਫੈਲੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਬਣਾਓ, ਹਾਸਪੀਟਲ ਬਣਾਓ। ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸਪਿਰਟ ਅੰਦਰ ਜਗਾਓ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਨੇ?

ਉੱਤਰ - ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅਸਥਾਨ ਹਨ ਇਸ ਟਰੱਸਟ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ 10 ਸਕੂਲ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 10,000 ਬੱਚਾ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਦੋ ਸਕੂਲ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਦੋ ਕਾਲਜ ਚਲਦੇ ਨੇ। ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ ਹੈ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਹੈ। ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੇ। ਡਾਕਟਰ ਫਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਨੇ। ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਹਾਸਪੀਟਲ ਵਿਚ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਹਾਸਪੀਟਲ 'ਚ, ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਭੋਟਾ 'ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹੋਸਟਲ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਲੰਗਰ ਛਕ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਐਸੇ ਸੰਸਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ। ਤਕਰੀਬਨ 2300 ਬੱਚਾ ਸਾਡਾ ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ, 1200 ਬੱਚਾ ਪੰਜਾਬ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਜੋ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ

ਪਰਾ ਤੇ ਅਪਰਾ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ। skilled education (ਤਕਨੀਕੀ ਸਿਖਿਆ) 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਅਨੁਭਵ ਸੀ ਇਨਫਾਰਮੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦਾ ਕਾਲਜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਕਿ ਬੀ.ਸੀ.ਏ, ਐਮ.ਸੀ.ਏ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬੱਚੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਤਕਰੀਬਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੋਰਸ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਏ ਸੀ, ਅੱਜ ਤੋਂ 20-25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ, ਉਥੋਂ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਣ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਜਿਹੜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਚੈਕਅੱਪ ਹੀ ਫਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ?

ਉੱਤਰ - ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾਕਟਰ ਨੇ, ਹੋਰ ਦੂਜੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਫਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਰੋਜ਼ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਅੱਜ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਓ ਉਹਦੀ ਚੈਕਅੱਪ ਫੀਸ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹਾਸਪੀਟਲ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਦੂਜਾ ਸੀ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾ ਕੇ ਮਿਲੀ ਜੁਲੀ (ਕੰਮਬਾਈਨ) ਥੈਰੇਪੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਮਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣ। 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮੁ' ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦਵਾਈ ਹੈ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ ਸਭ ਦੇ।

ਸਭ ਕਿਛੁ ਘਰ ਮਹਿ ਬਾਹਰਿ ਨਾਹੀ ॥

ਬਾਹਰਿ ਟੋਲੈ ਸੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹੀ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੨

ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਲੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਨਾਮ ਬਾਹਰੋਂ ਦਏਗਾ। ਹੈ ਅੰਦਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਦਸਵਾਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹੋਂ ਇਹਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਹੁੱਭ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਹਸਪਤਾਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਕੂਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਵੰਡਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਜੇ ਐਨੇ ਕੰਮ ਸੰਪਰਦਾ ਨੇ ਕਰਨੇ ਹੋਣ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੁਹਾਡਾ ਆਉਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਚਲੇ ਜਾ

ਕੇ ਕਿਤੇ ਸੈਰ ਕਰ ਆਈਏ, ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੋਏਗਾ। ਕੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲੈ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਏ ਹੋ, ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ?

ਉੱਤਰ - 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਟਰੱਸਟ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਇਥੇ ਵੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕੇ.ਟੀ.ਸੀ ਐਡੀਬਲ ਆਇਲਜ਼ ਵਾਲੇ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਰਾਜ ਹੈ, ਮੱਖਣ ਹੈ, ਜੱਗੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਥੋਂ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈਆਂ 'ਚੋਂ ਪੈਸਾ ਕੱਢ ਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲ ਦਲੀਲ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰੀਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਕਾਫੀ ਨੇ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਪਰਚਾ ਨਾ ਪਾਓ ਸ਼ਬਦ ਦਾ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਛੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ 2011 'ਚ ਆਏ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਨਕਿ ਨਥ ਖਸਮ ਹਥ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ ॥

ਜਹਾ ਦਾਣੇ ਤਹਾਂ ਖਾਣੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਹੇ ॥ ਅੰਗ- ੬੫੩

ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਸ 'ਚ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਕਿਰਤ ਧੱਕ ਕੇ ਲੈ ਆਈ। ਕੋਈ ਕਿਤੋਂ ਆਏ ਕੋਈ ਕਿਤੋਂ ਆਏ। ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾਰ ਆ ਕੇ ਸੈਟਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾ ਕੇ ਮੂਰਖੁ ਨਾ ਕੇ ਸਿਆਣਾ ॥

ਵਰਤੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥

ਅੰਗ- ੯੮

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਅਸੂਲ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਸੰਪਰਦਾ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਕੀਰਤਨ ਦਾ, ਕਥਾ ਦਾ, ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਬਰਸੀਆਂ ਵੀ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਖਾਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦੇਖੇ ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਉਹ ਵੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖ ਕੇ ਗਏ, ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਟਕੇ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ

ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚ। ਜੰਗਾਂ-ਯੁੱਧਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਇਸ ਪਾਸੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਮੈਂ ਦੇਖਿਐ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ 'ਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਕੀ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈਗੀ? ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਮੈਂ।

ਉੱਤਰ - ਜਿਹੜਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਹੈ, ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਣ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਾਡੀ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਧਰ ਧਿਆਨ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਰੂਹਾਨੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੇ, ਬਹੁਤੇ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੀ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜੋ ਚਲਦੇ ਹਨ ਇਕ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਕ ਹਾਲਤ ਚੰਗੀ ਹੋਵੇ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਘਾਟ ਨਾ ਆਵੇ। ਦੂਜਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੈਟਰ ਛਪਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜਕੱਲ ਆਪਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੋਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਛਾਪਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਦਿਆ, ਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਅਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ।

ਜੇ ਇਕੱਲਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਅਸਮੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਗਿਆਨ 'ਚ ਬੰਦਾ ਭੁੱਲ-ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੇ ਮਾਇਆ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਰਸਕ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਵੇ, ਰਸੀਆ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਵੇ, ਇਕੱਲਾ ਫੋਕਟ ਗਿਆਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਕੱਲੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਵੀ ਨਾਲ ਚੱਲੇ, ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਚੱਲੇ, ਰਸੀਆ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਦੂਜੇ ਲਈ ਸੇਧ ਹੁੰਦੈ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਵੱਡਾ ਲੈਕਚਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ। ਫਤਿਹ ਹੀ ਬੁਲਾਈ ਜੇ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਸੇਧ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਜੇ ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਰਸ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਰਸਨਾ ਤੁਹਾਡੀ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਏਗੀ, ਨਾਮ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੌ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦਾ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਛਪਦਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਕੁਝ ਪੰਨੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ 'ਚ। ਦੂਸਰਾ ਲਿਟਰੇਚਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਡੀਓ, ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਬਣਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਆਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ, 3000 ਕੈਸਟਾਂ ਭਰੀਆਂ। ਜੋ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਬਜੈਕਟ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਸੀ 1300 ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਡਿਜਿਟਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਬਣ ਗਈ। ਅੱਜ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਐਡਵਾਂਸ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹਨੂੰ ਹਾਰਡ ਡਿਸਕ, ਹੋਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਰੇ ਵਰਤੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਇਕੱਲਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬੈਠ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੈਠ ਜਾ ਕੇ। ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਮੀਡੀਆ ਇਹ ਚੈਨਲ ਹੈ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ, ਦੇਖ ਕੇ 84% ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਵੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ, 14% ਸੁਣ ਕੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 1% ਸਪਰਸ਼ ਦਾ, 1% ਨਾਸਿਕਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁੰਘ ਕੇ ਅਸਰ ਹੁੰਦੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਅਸਰ ਜੋ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਲੋੜ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪਰਦਾ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਲਿਟਰੇਚਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਵਿਚ ਉਹ ਲਿਖਤਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਰਸਨਾ 'ਤੇ ਰਸ ਆ ਜਾਵੇ, ਜੀਵਨ 'ਚ ਰਸ ਭਰ ਜਾਏ। ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੋਂ ਕਹੋਗੇ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ - ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਚਲਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ-

ਮੰਦਾ ਕਿਸੈ ਨ ਆਖਿ ਝਗੜਾ ਪਾਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੬੬

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਲਾਈਨ ਵੱਡੀ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਆਪੇ ਹੀ ਛੋਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਾਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਪਾਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਗੁਰੂ ਹਨ ਪਰ ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨੇ, ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਪਰਦਾ ਕਹਿ ਲਈਏ, ਉਹ ਵੀ ਇਕੱਠੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਰਹੀਆਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੋ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਆ ਰਿਹਾ, ਕੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਕਿਤੇ ਬੈਠ ਸਕੀਏ ਤਾਂਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਫੈਲੇ।

ਉੱਤਰ - ਅਸਲ ਦੇ ਵਿਚ 'ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥' ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਤਾਂ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਿਆਈਆਂ 'ਚ ਬਦਲੇ। ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢੋ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਡੂੰਘੇ ਸਵਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਤੁਹਾਡਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾ ਕੂੜ-ਕਬਾੜ ਹੈ, ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਛੱਡਣਾ, ਪੂਰਾ ਪੇਟ ਅੰਦਰ ਲਗ ਗਿਆ, ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਸਮਾਏਗੀ -

ਵਸਤੁ ਅੰਦਰਿ ਵਸਤੁ ਸਮਾਵੈ ਦੂਜੀ ਹੋਵੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੪

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਪਣੀ ਆਪ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੀ ਮੈਡੀਸਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਦੁਸਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੰਗ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸਫਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਹੀ ਖੁਦਾਈ ਹੈ ਫੇਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕਿੰਨੇ ਚਿਰ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਏ ਹੋਂ?

ਉੱਤਰ - ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਦੀਵਾਨ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ 'ਚ ਦਿਤੇ ਨੇ?

ਉੱਤਰ - ਹਾਂ ਜੀ, ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਗੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਤਿਗੁਰ ਰਹਿਮਤਾਂ ਕਰੇ, ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਓ।

ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜਿਹੜੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਰਹਿ ਗਈ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ, ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਜਾਂ ਖਾਸ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਕੋਈ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਸਾੜੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਉੱਤਰ - ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਹੀ ਹੈ।

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

Love is God, God is love. ਹੁਣ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਵਿਚ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ, 30, 31 ਅਕਤੂਬਰ, 1, 2 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਥੇ ਸਬਜੈਕਟ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਜੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਸਮਾਂ ਬਣੇ, ਉਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨਾ ਜੀ।

ਜੇ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਕਰੀਬੋ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਇਥੇ ਪੰਜਾਂ ਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਹੋਈ। ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ, ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਜੋ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ ਰਾਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਏ ਸੀ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਵਿਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ -

....ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਵਸੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੯੪

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਇਕੀ ਵਿਸਵਾ ਗੁਰੂ ਵੀਹ ਵਿਸਵੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਸੰਗਤ ਹੋਵੇ ਇੱਕੀ ਵਿਸਵੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਿੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਚਲਾਉਣਾ ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਫਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਕੁਰਬਾਣੀਆਂ ਤਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਫਰ ਰਬਾਬ ਦੀ ਤਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਹਿਰੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹੀ ਸਫਰ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤਕ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਅਜੋਕੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸਫਰ 'ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨਾ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ, ਸਬਰ ਸਿਦਕ ਸ਼ਹੀਦ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਬਰ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਿਦਕ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਬਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਅਣਹੋਂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਨੈਗੇਟਿਵ ਮਨੋਬਿਰਤੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦੀਆਂ, ਇਹ ਹਨ ਭਰਮ ਤੇ ਭਉ। ਭਰਮ ਤੇ ਭਉ ਕਦਾਚਿਤ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਐਸੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ - ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਸਬਰ ਤੇ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਭਰਮ ਤੇ ਭਉ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਦਾਚਿਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਤਵਾਰੀਖ ਦਾ ਹਰ ਪੰਨਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਹੈ ਪਰ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਤਵਾਰੀਖ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ ਵਿਹਾਰਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ, ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਕ ਰੂਪਤਾ ਹੈ, ਇਕਸੁਰਤਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 1682 ਈ. ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁਵਿੰਡ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਭਗਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਤਾ ਜਿਉਣੀ ਜੀ ਸੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹਤੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਨਗਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲਗਨ ਲੱਗੀ। ਗ੍ਰੰਥੀ

ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸੂਵਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਲਗਨ ਦੀ ਬੜੇਤਰੀ ਹੋਈ। ਫਲਸਰੂਪ ਗੁਰਮੁਖ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਬਾਣੇ ਦੀ ਪਰਪੱਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸੁਡੋਲ ਤੇ ਤਕੜਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਨੀ, ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਘੁਲਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਵਲ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਵਧੀਆ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਬਣ ਗਏ।

ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਗਏ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ। ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਰਹਿਆ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਚ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉਚੇ ਲੰਮੇ ਕੱਦ, ਬਲਵਾਨ ਜੁੱਸੇ ਅਤੇ ਚਮਕਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਤਕ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਨਾਮ ਪੁਛਿਆ। ਜਵਾਨ ਨੇ ਬੜੀ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਜੀ 'ਦੀਪ'।

ਹੱਛਾ? ਸਾਹਿਬ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਦੀਪ ਬਣੇਂਗਾ। ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੀ ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾਉਣੇ ਸਿੱਖੇ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਵੀ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਉੱਘੇ ਯੋਧਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਫੌਜੀ ਕਰਤਬ ਸਿੱਖੇ। ਸੈਨਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨਿਪੁੰਨ ਸੈਨਿਕ ਬਣ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਪ ਜੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਰਹੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ 'ਚੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਤੀ।

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੇ ਤੇ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਦ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਅਤੇ ਪੂਜਨੀਕ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਨਸੋਆਂ ਪਈਆਂ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਪਹੁੰਚੇ। ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਤੇ 40 ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਾਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਹੁੰਚੇ।

ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਖੇ ਸਜਦੇ। ਨਾਲੇ ਨਾਲ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਲਿਖਵਾਈ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਬੀੜਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਲਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹੋਏ ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਲਈ ਦੱਖਣ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲੇ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਸੌਂਪਣਾ ਕੀਤੀ। ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਾਂਸੀ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਤਤੱਪਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਦਲ ਬਣਾ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਖਬਰ ਅਸਹਿ ਸੀ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ ਅੰਗ- ੮੩

ਆਪ ਜੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਆ ਆਏ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲਣਾ ਔਖਾ ਸੀ।

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾੜ੍ਹਕੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਆਯਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੮

ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਸੁਣੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਜੋ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ, ਸਾਰਾ ਵੇਰਵਾ ਸੁਣਿਆ। ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਦ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸੋਨੀਪਤ, ਸਮਾਣਾ, ਕਪੂਰੀ, ਸਢੌਰੇ, ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਤੇ ਸਰਹੰਦ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਫਤਹਿ ਕੀਤੀ। ਵਜੀਦੇ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਤੂਠੇ ਨੰਦ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਜੀ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਗੱਜਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਸੰਘਾਰ ਕਰਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸਮੂਹ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਜਿਉਂਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਿਤੀ ਗਈ।

ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਬੇਦਈ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ, ਦੋ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਹੋਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸਖਤੀ ਦੇ ਦੌਰ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਪੈਣ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨੇ ਤੇ ਜਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀਆਂ। ਏਧਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਰਹੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਲਿਖ-ਲਿਖ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜਦੇ ਰਹੇ।

ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਤੇ 1734 ਈ. ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੋ ਦਲ ਬਣੇ। ਤਰਨਾ ਦਲ ਤੇ ਬੁੱਢਾ ਦਲ।

ਤਰਨਾ ਦਲ ਦੇ ਪੰਜ ਜੱਥੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਤੇ ਹਰੇਕ ਜੱਥੇ ਦਾ ਇਕ ਜੱਥੇਦਾਰ ਥਾਪਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਜੱਥੇ ਦੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜੱਥੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਵਧਦੀਆਂ ਸਖਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਸਨ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਤੇ ਜੱਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ

ਦਾ ਖੂਨ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲੱਗਾ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਏ। ਸਿੱਖ ਮੁੜ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਸੰਨ 1738 ਵਿਚ ਅਫਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ, ਧਨ ਚੌਲਤ, ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੰਦੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿਤਾ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ ਮਰਿਆਦਾ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ। ਭਾਈ ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਰਣ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਨਿਤਰਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਮਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੱਥਿਆਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਕੇ ਧਨ ਮਾਲ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਮੀਰ ਮੰਨੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜੂਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਪੂਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਰੋਹ 'ਚ ਆਉਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੁਗਲ ਤੇ ਅਫਗਾਨ ਜਰਵਾਣੇ ਪੰਥ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਿਟਾਉਣ ਤੇ ਤੁਲੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਰਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨਾਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਮਾਣ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ੋ।

ਆਪ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ।

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਓ॥

ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੁਰਮਾ ਅਬ ਜੁਝਨ ਕੋ ਦਾਉ॥

ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ॥

ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ॥

ਦੀ ਵੰਗਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲ ਕੂਚ ਕੀਤਾ। ਦਲ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੱਥਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਏਧਰ ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰੀ

ਆਰੰਭੀ ਗਈ। ਪਹਿਲੀ ਟੱਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇੜੇ ਗੋਹਲਵੜ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹੋਈ। ਜੈਕਾਰੇ ਛੁਡਦੇ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਗਏ। ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਦੂਜੀ ਟੱਕਰ ਫਿਰ ਹੋਈ। ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਆਪ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੁਦਿਆ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਦੀ ਲਲਕਾਰ ਦਿਤੀ। ਜਹਾਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਹੁਣ ਜਮਾਲ ਸ਼ਾਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਆਪਾਂ ਆਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੀਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜਮਾਲ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਦੋ ਪੱਖੀ ਖੰਡੇ ਤੇ ਰੋਕਿਆ। ਆਪ ਖੰਡਾ ਵਾਹਿਆ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਦੋਹਾਂ ਸੂਰਿਆਂ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੰਤ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਧੜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਚਲ ਪਏ। ਪ੍ਰਣ ਸੀ ਕਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਣ ਤਿਆਗਣੇ ਹਨ।

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਉਪਰ ਸੀਸ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੰਡਾ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਲੱਗੇ। ਦੁਰਾਨੀ ਦੀ ਫੌਜ ਭੈ-ਭੀਤ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਥੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ? ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਧੜ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਅਦੁੱਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਧੰਨ ਗੁਰੂ! ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ! ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸੰਨ 1761 ਵਿਚ ਹੋਈ। ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਅਮਰ ਹਨ। ਰਹਿੰਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਡਿੱਗੇ ਡੋਲਿਆਂ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹਨ, ਸਹਾਰਾ ਹਨ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ, ਧੋਅ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੂਰਨਤਾ ਕਰ ਵਿਖਾਈ ਕਿ -

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਹਰ ਕਰਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਿਦਕ, ਭਰੋਸਾ, ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਨੂੰ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਣਾਮ!!

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ

ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ

ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ, ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਮੇਰਿੰਡਾ

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸੰਤ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਭਗਤ, ਕਰਮਯੋਗੀ, ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰਕ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ, ਪੁਜਾਰੀਵਾਦ, ਕਰਮਕਾਂਡ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਤੇ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਾਹਰੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਬਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਪੁਜਾਰੀ, ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀ ਭੌਲੀ-ਭਾਲੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵੀਂ ਹੱਥੀਂ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਸੀ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਇਹਨਾਂ ਕਰੂਪ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

"ਜਾਤੀ-ਸ਼੍ਰੇਣਤਾ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਵਰਗ ਪੀੜਤ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੂਜਾ ਉਪਾਸਨਾ ਤੇ ਰੋਕ ਸੀ। ਮਨੁੱਵਾਦੀ ਸੋਚ ਹਾਵੀ ਸੀ। ਉਚ-ਨੀਚ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਅਤੇ ਅਛੂਤ ਅਤੇ ਸੰਕੁਚਿਤ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮਾਜ ਨਿਘਾਰ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਖੜੋਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂੜੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਕੀਰਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਨਵ ਜਾਗਰਣ ਦੀ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਫੈਲਾਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਸੂਦਰਾਂ, ਨਿਮਨ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਣਗੌਲੇ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਭਗਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਲੋਕ-ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ। ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸੀ।"

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਚਾਹੇ ਉਸਦਾ ਧੁਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕਤਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹਾ ਅਤੇ ਦਰਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਬਾਣੀ ਨੇ ਖੜੋਏ ਹੋਏ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਿਨ-ਪਰ-ਦਿਨ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਧਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਣ-ਕਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਾਰੀ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਉਚ-ਨੀਚ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਸੂਦਰ, ਰਾਜਾ ਰੰਕ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਤਾਂ ਰੂਪ ਹਨ, ਫਿਰ ਇਹ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਕਿਉਂ? ਸੂਦਰਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਅਛੂਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਧੰਦਾ ਹੋਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਸਗੋਂ ਭਗਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਕਿ ਚਮਾਰ ਜਾਤ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ 'ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ' ਵਾਕੰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੰਕੇ ਦੀ ਚੋਟ ਨਾਲ ਕਹਿਆ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਹੱਕ ਸਭ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਜਾਤੀ ਓਛਾ ਪਾਤੀ ਓਛਾ ਓਛਾ ਜਨਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥

ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨੀ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੬

ਜਾ ਕੇ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਢੇਢ ਸਭ ਢੇਰ ਢੇਵੰਤ

ਫਿਰਹਿ ਅਜਹੁ ਬੰਨਾਰਸੀ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥

ਆਚਾਰ ਸਹਿਤ ਬਿਪ੍ਰ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ

ਤਿਨ ਤਨੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸਾਨ ਦਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੩

ਗਰੀਬ-ਨਿਵਾਜ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਤੇ ਤਰੁੱਠਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਛੱਤਰ ਧਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨੀਚ ਜਾਤ ਵਾਲਾ ਵੀ ਪੂਜਣਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚੀ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਵੀ ਉਸ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਸਮੱਸਤ ਵਿਸ਼ਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛੁਤੁ ਧਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੦੬

ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੇ ਹਸੈ ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਕਰ ਤਲੈ ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੮

ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। 'ਜੀਓ ਅਤੇ ਜੀਣ ਦਿਉ' 'ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰੋ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡਰਾਓ।' ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣਾਉ ਜੋ ਬੇ-ਗਮ ਹੋਵੇ-

ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੇ ਨਾਉ ॥

ਦੁਖੁ ਅੰਦੋਹੁ ਨਹੀ ਤਿਹਿ ਠਾਉ ॥

ਨਾਂ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ ॥

ਖਉਫੁ ਨ ਖਤਾ ਨ ਤਰਸੁ ਜਵਾਲੁ ॥ ੧ ॥

ਅਬ ਮੋਹਿ ਖੂਬ ਵਤਨ ਗਹ ਪਾਈ ॥
 ਉਹਾਂ ਖੈਰਿ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ॥
 ਦੋਮ ਨ ਸੇਮ ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ ॥
 ਆਬਾਦਾਨੁ ਸਦਾ ਮਸਹੂਰ ॥
 ਉਹਾਂ ਗਨੀ ਬਸਹਿ ਮਾਮੂਰ ॥ ੨ ॥
 ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ॥
 ਮਹਰਮ ਮਹਲ ਨ ਕੇ ਅਟਕਾਵੈ ॥
 ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਖਲਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥
 ਜੋ ਹਮ ਸਹਰੀ ਸੁ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੫

ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭਖਦਾ ਹੋਇਆ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਧਰਮ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਉਚ-ਨੀਚ, ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ, ਹਰਖ ਸੋਗ, ਦੁਈ-ਦਵੈਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਕੇ ਨਵੀਨ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਆਰੋਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਇਹੋ ਹੀ ਸੱਚੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਸੈਕੂਲਰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹਰ ਇੱਛਕ ਆਪਣੇ ਲਈ ਲੋਚਦਾ ਹੈ?

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਵਨ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਖੰਡਨ ਅਤੇ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗਵਾਰ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਰਗੇ ਬੋਲ ਕਿਸੇ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਨਿਰਮਲ ਸੱਚ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਨੇਹ, ਸਹਿਯੋਗ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਅਮਰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਾਰੀ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸਬੰਧਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ।

ਸਹ ਕੀ ਸਾਰ ਸੁਹਾਗਨਿ ਜਾਨੈ ॥
 ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਸੁਖ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ॥
 ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਇ ਨ ਅੰਤਰੁ ਰਾਖੈ ॥
 ਅਵਰਾ ਦੇਖਿ ਨ ਸੁਨੈ ਅਭਾਖੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਗੁਣ-ਸਰਗੁਣ ਭਗਤੀ ਦੀ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪੈ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤੁਲਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ, ਆਮ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਧਾਰਮਿਕ ਦਵੰਧ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਪਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਨਾਲ ਸੇਵਕ-ਸੁਆਮੀ, ਮਿੱਤਰ, ਪ੍ਰੇਮੀ, ਪਤੀ-ਪਤਨੀ, ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨੂੰ 'ਅਨਿਨ ਭਗਤੀ' ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਸਤਿਸੰਗ, ਆਪਾ ਵਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲੀਨ

ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸੂਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਧਤੀ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਮਿਟਾ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਸਬਰ-ਸਬੂਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਰਾਮਮਯੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ, ਨਾਮ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮਦਮਸਤ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਮਹਿ ਉਦਾਸ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪਰਮਤੱਤ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਅੱਤਤਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੀ ਝਲਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਜਉ ਹਮ ਬਾਂਧੇ ਮੋਹ ਫਾਸ ਹਮ ਪ੍ਰੇਮ ਬਧਨਿ ਤੁਮ ਬਾਧੇ ॥
 ਅਪਨੇ ਛੁਟਨ ਕੇ ਜਤਨੁ ਕਰਹੁ ਹਮ ਛੁਟੇ ਤੁਮ ਆਰਾਧੇ ॥
 ਅੰਗ - ੬੫੮

ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਸੀ ਕਿ ਉਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਬੜੇ ਨਿਰੋਚੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਨੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਜੇਕਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਭੁੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਤੂੰ ਨਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪੀ ਅਤੇ ਤੈਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਹਰਨ ਵਾਲਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ -

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥
 ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥ ੧ ॥
 ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ ॥
 ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੩

ਐਨੀ ਇਕਮਿਕਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤਿ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਸੀ। ਜਗਹ-ਜਗਹ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀਆਂ, ਜੋਦੜੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਦਾ ਖਿਮਾ ਦੇ ਹੀ ਜਾਚਕ ਬਣੇ ਰਹੇ-

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
 ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
 ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ
 ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੪
 ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੇ ਬਾਸਾ ॥
 ਨੀਚ ਰੁਖ ਤੇ ਉਚ ਭਏ ਹੈ ਗੰਧ ਸੁਗੰਧ ਨਿਵਾਸਾ ॥ ੧ ॥
 ਮਾਧਉ ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥
 ਹਮ ਅਉਗਨ ਤੁਮ ਉਪਕਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੬

ਨਿਰਮਲਤਾ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਆਪ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰਾਣੀ ਝਾਲਾਂ ਬਾਈ ਦੀ ਕਥਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਣੀ ਝਾਲਾਂ ਬਾਈ ਨੇ ਜੱਗ-ਹਿਤ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ

ਜੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਭਗਤ ਜੀ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਸ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭੋਜਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਹਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਥਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਭੋਜਨ ਛਕਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਹ ਕੌਤਕ ਦੇਖ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਤੀ ਆਹੋਭਾਵ ਵਿੱਚ ਉਚਾਰਿਆ -

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛੁਤੁ ਧਰੈ ॥ ਰਹਾਉ॥

ਨੀਚਹ ਉਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੦੬

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ, ਪੀੜਾ ਦੇਣਾ, ਪਰ ਨਿੰਦਾ, ਪਰ ਨਾਰੀ-ਗਮਨ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨੀਚ ਕਰਮ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼ਰਾਬ ਜੇਕਰ ਗੰਗਾ ਜਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਪੀਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ।

ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ
ਪਾਨੰ ॥ ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ
ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੩

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਸਿਕ, ਬੈਰਾਗੀ ਅਤੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਵੈਦ ਹੋਵੇ। ਹਉਮੈ ਦੇ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋਵੇ। ਭਗਤ ਹਰੀ ਜਸ, ਹਰੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਭੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਤ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਆਮ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜੀਵ 'ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ' ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਉਚੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ 'ਚਉਥੈ ਪਦ' ਵਿੱਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨਾਲ ਹੀ ਝਗੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਕਦੇ ਖਿਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ -

ਜੇ ਓਹੁ ਅਠਸਿਠ ਤੀਰਥ ਨਾਵੈ ॥

ਕਰੈ ਨਿੰਦ ਸਭ ਬਿਰਥਾ ਜਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ॥
ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ ॥

ਨਿੰਦਾ ਕਹਾ ਕਰਹੁ ਸੰਸਾਰਾ ॥
ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਪਰਗਟਿ ਪਾਹਾਰਾ ॥
ਨਿੰਦਕੁ ਸੋਧਿ ਸਾਧਿ ਬੀਚਾਰਿਆ ॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਾਪੀ ਨਰਕਿ ਸਿਧਾਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੫

ਅਸੀਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਨਿੰਦਿਆ, ਬਖੀਲੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖਚਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਖੂਹ ਦੇ ਡੱਡੂ ਵਰਗੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸੀਮਿਤ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਪਣੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਗਤ ਹੀ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕੁਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੁ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੁਝ ॥
ਐਸੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਿਖਿਆ ਬਿਮੋਹਿਆ
ਕਛੁ ਆਰਾ ਪਾਰੁ ਨ ਸੁਝ ॥

ਮਲਿਨ ਭਈ ਮਤਿ ਮਾਧਵਾ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ॥
ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭ੍ਰਮ ਚੁਕਈ ਮੈ ਸੁਮਤਿ ਦੇਹੁ ਸਮਝਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੪੬

ਅਸੀਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਾਰ ਤਾਂ ਹੀ ਲੈ ਸਕਾਂਗੇ ਜੇਕਰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਦਾਇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਾਂਗੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਉਲਟ ਮਨਮੱਤ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਪਸੂ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ-

ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ ਜੈਸੇ ਮਧੁ ਮਖੀਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੬

ਅਸੀਂ ਇੱਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਦੁਬਿਧਾ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕਾ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸੌਖਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅੱਜ ਵਿਸ਼ਵ ਸਮਾਜ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਰੁਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਭਟਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਰੀਰਿਕ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਾਗਲ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਕਾਮ, ਚਾਮ ਅਤੇ ਦਾਮ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਦੇ ਲੋਕ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ-ਭੋਗ ਦੇ ਥੱਕ-ਹਾਰ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਤਿਲਮਿਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਮਨੁੱਖ ਤਨਾਅ ਰਹਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਭਾਵ ਤਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮਨ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸੁੱਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਲੱਭਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਤਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਮਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤਨਾਵ ਅਧੀਨ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਉਣਾ ਹੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਨਵ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਦਉਪਯੋਗ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਾਰੂ ਅਥਵਾ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੱਸੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਪਰਖ ਦੀ ਕਸਵਟੀ ਤੇ ਪੂਰੀ ਉਤਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਰੂਹਾਨੀ (ਆਤਮ) ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੇਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮੱਧ ਕਾਲੀਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਛੂਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੁੱਲ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ। ਪੱਕੀਆਂ ਰੂੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਤਰਫ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਹਰਿ ਜਪਤਿਆ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਪਾਇ ॥

.....
ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰੂ ਉਸਤਿਤ ਕਰੇ

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਨਿਮਖ ਇਕ ਗਾਇ ॥

ਪਤਿਤ ਜਾਤਿ ਉਤਮੁ ਭਇਆ

ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਪਏ ਪਗਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੩੩

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਰਵਿਦਾਸੁ ਧਿਆਏ ਪ੍ਰਭ ਅਨੂਪ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੯੨

ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥

ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੭

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਸਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ -

ਭਗਤੁ ਭਗਤੁ ਜਗਿ ਵਜਿਆ ਚਹੁੰ ਚਕਾ ਦੇ ਵਿਚਿ ਚਮਿਰੇਟਾ।

ਪਾਣਾ ਗੰਢੈ ਰਾਹ ਵਿਚਿ ਕੁਲਾ ਧਰਮ ਢੋਇ ਢੋਰ ਸਮੇਟਾ।

ਜਿਉਂ ਕਰਿ ਮੈਲੇ ਚੀਥੜੈ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਅਮੋਲ ਪਲੇਟਾ।

ਚਹੁੰ ਵਰਨਾ ਉਪਦੇਸ਼ਦਾ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕਰਿ ਭਗਤ

ਸਹੇਟਾ।

ਨਾਵਣਿ ਆਇਆ ਸੰਗੁ ਮਿਲਿ ਬਾਨਾਰਸ ਕਰਿ ਗੰਗਾ ਬੇਟਾ।

ਕਢਿ ਕਸੀਰਾ ਸਉਪਿਆ ਰਵਿਦਾਸੈ ਗੰਗਾ ਦੀ ਭੇਟਾ।

ਲਗਾ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚ ਦਾ ਡਿਠਾ ਚਲਿਤੁ ਅਚਰਜ ਅਮੇਟਾ।

ਲਇਆ ਕਸੀਰਾ ਹਥਿ ਕਢਿ ਸੂਤ ਇਕੁ ਜਿਉਂ ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ।

ਭਗਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਮਾਂ ਪਿਉ ਬੇਟਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੭

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਉਸਤਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਰੋਤ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਸੰਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਨਕਲਾਬ ਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਰਾਹੀਂ ਜੜ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦੇ ਕੇ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੁਨਰਜਾਗ੍ਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਫਲ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦਬਾਅ, ਹੀਣ ਭਾਵਨਾ ਆਦਿ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਵਾ ਕੇ 'ਬੇ-ਗਮ-ਪੁਰੇ' ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਇਨਕਲਾਬ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰ ਅਤੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ।

ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ (ਸੰਨ 1762)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੰਨ 1761 ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਇਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ, 27 ਅਕਤੂਬਰ ਸੰਨ 1761 ਨੂੰ, ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਇਆ। ਗੁਰਮਤਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਪੱਖੀਆਂ (ਹਮਾਇਤੀਆਂ) ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਸਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੇਸ ਨੂੰ ਪਰਦੇਸੀ ਜੂਲੇ ਹੇਠੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਪਰਦੇਸੀ ਰਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਜੰਡਿਆਲੇ ਦਾ ਆਕਲਦਾਸ ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ ਸੀ। ਇਹ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਨੇ ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਆਕਲਦਾਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਕੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਕਲਦਾਸ ਦੇ ਆਦਮੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਹਤਾਸ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਮਿਲੇ। ਉਹ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਕਰਦਾ ਜੰਡਿਆਲੇ ਪੁੱਜਾ। ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜੰਡਿਆਲੇ ਦਾ ਘੇਰਾ ਉਠਾ ਕੇ ਸਰਹਿੰਦ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਤੇ ਟੱਬਰਾਂ ਕਬੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਮਲਾਵਰ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ ਤੇ ਪੁਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਇਰਾਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਜੈਨ ਖਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਹਿੰਦ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਰਦਾਰ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਹੀਰ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਜੇ। ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਹਾਕਮ ਭੀਖਣ ਖਾਂ ਨੇ ਜੈਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਦਦ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਖਬਰ ਭੇਜ ਦਿਤੀ।

ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਜੰਡਿਆਲਿਓਂ ਹੋ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਪਾਸ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ

ਇਤਲਾਹ ਪੁਜਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ 3 ਫਰਵਰੀ ਸੰਨ 1762 ਨੂੰ ਲਾਹੌਰੋਂ ਲਸਕਰ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੰਥ ਮੁਕਾ ਕੇ 5 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਉਹ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੁੱਪ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਥੇ ਤੀਹ ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰਾਂ ਤੇ ਮਾਲ ਮੱਤੇ ਸਮੇਤ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੈਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਅਗਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਪਉ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਿੱਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹੱਲਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਲਿਬਾਸ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਬੰਦਾ ਟਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜੈਨ ਖਾਂ ਦੀ ਦੇਸੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਛਾਣ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਵਿਚ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਟੰਗ ਲੈਣ। ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਜ਼ਨਾਨੀਆ ਸਨ, ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਇਹ ਹੱਲਾ ਅਚਨਚੇਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਚਾਣਚੱਕ ਕਾਬੂ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਡਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਨੱਸ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੈਰੀ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਅਖੀਰ ਸਾਹਾਂ ਤੀਕ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਬਚ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰੇ। ਉਹ ਤੁਰਦੇ-ਤੁਰਦੇ ਲੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਠਹਿਰ ਕੇ ਪਿੱਛਾਂ ਵੈਰੀ ਉਪਰ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਆਹੂ ਲਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਸੁਕਰਚੱਕੀਆ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੀ ਕਮਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵਹੀਰ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੱਝਵੀਂ ਜੰਮਵੀਂ ਲੜਾਈ ਕਰਾਂ, ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਲੜਦੇ ਭਿੜਦੇ ਪਿੰਡੇ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦੇ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰੇ ਗਏ। ਕੁਤਬੇ, ਬਾਹਮਣੀ, ਗਹਿਲ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿੰਨੀ ਥਾਈਂ ਸਿੱਖ ਲੜਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦੇ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਸਗੋਂ ਕਈ ਥਾਈਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦੇਣ। ਸਿੱਖ ਲੜਦੇ ਭਿੜਦੇ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਰਨਾਲੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 54 'ਤੇ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-56)

**ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧
ਭਰਮੇ ਭਾਹਿ ਨ ਵਿਝਵੈ;
ਜੇ ਭਵੈ ਦਿਸੰਤਰ ਦੇਸੁ ॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਭਰਮ ਰੂਪੀ ਭਾਹਿ=ਅਗਨੀ ਵਿਝਵੈ=ਬੁਝਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ: ਭਰਮੇ=ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਭਾਹਿ=ਅਗਨੀ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ ਦਿਸਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਭਵੈ=ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ ਲਵੇ।

**ਅੰਤਰਿ ਮੇਲੁ ਨ ਉਤਰੈ;
ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਪ੍ਰਿਗੁ ਵੇਸੁ ॥**

ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪੀ ਵਾ: ਪਾਪਾਂ ਰੂਪੀ ਵਾ: ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਜਿਊਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਗੁ=ਪ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਖ ਰੂਪੀ ਵੇਸੁ=ਪਹਿਰਾਵੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਿਗੁ=ਪ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ।

**ਹੋਰੁ ਕਿਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ;
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸੁ ॥੧॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੇ=ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਉਪਦੇਸ਼=ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨੁ=ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਤੇ=ਕਿਸੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾ: ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤਿ=ਭਗਤੀ ਨ=ਨਹੀਂ ਹੋਵਈ=ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਮਨ ਰੇ; ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰਿ ॥

ਰੇ=ਹੇ ਮਨਾਂ! ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਕੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ ਵਾ: ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਨਿਵਾਰਿ=ਨਿਵਾਰਨਾ ਕਰ।

**ਗੁਰ ਕਾ ਕਹਿਆ ਮਨਿ ਵਸੈ;
ਹਉਮੈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਾਰਿ ॥੧॥ਰਹਾਉ ॥**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਸੈ=ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਵਾ: ਪੰਜੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਤੇ ਹੰਗਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਨੁ ਮਾਣਕੁ ਨਿਰਮੋਲੁ ਹੈ;

ਰਾਮਨਾਮਿ ਪਤਿ ਪਾਇ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਇਹ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮਾਣਕ ਨਿਰਮੋਲੁ=ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹੀ ਪਤਿ=ਇੱਜ਼ਤ ਵਾ: ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਾਇ=ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਮਾਣਕ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਮ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਪਤਿ=ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਪਾਇ=ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

**ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪਾਈਐ;
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾਈਐ=ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ=ਮੁਖੀ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹਰਿ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਲਿਵ=ਬਿਰਤੀ ਲਾਇ=ਲਾਈਦੀ ਹੈ।

**ਆਪੁ ਗਇਆ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ;
ਮਿਲਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇ ॥੨॥**

ਫਿਰ ਆਪੁ=ਆਪਾ ਭਾਵ (ਹੰਕਾਰ) ਗਇਆ=ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖੁ=ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਪਾਇਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਾਇ=ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਲਲੈ ਸਲਲ=ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿ=ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਗੰਗਾ 'ਚ ਮਿਲ ਕੇ ਗੰਗਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੰਗਾ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਗਿਆਨਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਸਰੂਪ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

**ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ;
ਸੁ ਅਉਗੁਣਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਨਿ=ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨ ਚੇਤਿਓ=ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸੁ=ਉਹ ਅਉਗੁਣਿ=ਆਪਣੇ ਔਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਕਦੇ ਜਨਮਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

**ਜਿਸੁ ਸਤਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਭੇਟਿਓ;
ਸੁ ਭਉਜਲਿ ਪਚੈ ਪਚਾਇ ॥**

ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਨ ਭੇਟਿਓ=ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ

ਜੇ ਮਨਮੁਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਨਿਵੇ, ਸੁ=ਉਹ
ਭਉਜਲਿ=ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਆਪ ਤਾਂ ਪਚੇ=ਸੜੇ ਹੀ
ਹਨ ਵਾ: ਖੱਚਤ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ
ਪਚਾਇ=ਖੱਚਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਸਾੜਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਹ
ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਪਚਦੇ (ਸੜਦੇ) ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

**ਇਹੁ ਮਾਣਕੁ ਜੀਉ ਨਿਰਮੋਲੁ ਹੈ;
ਇਉ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ॥**

ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਉ=ਜਿੰਦਗੀ ਮਾਣਕ ਦੀ ਨਿਆਈਂ
ਨਿਰਮੋਲੁ=ਅਮੋਲਕ ਭਾਵ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਪਰ
ਇਉ=ਇਹ ਮਾਇਆ ਵਾ: ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪੀ
ਕਉਡੀ=ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਬੇਅਰਥ ਜਾਇ=ਜਾ ਰਿਹਾ
ਹੈ, ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਜਨਮ ਨੂੰ ਐਵੇਂ
ਅਜਾਈਂ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**ਜਿੰਨਾ ਸਤਗੁਰੁ ਰਸਿ ਮਿਲੈ;
ਸੇ ਪੂਰੇ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਣ॥**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਨਵਿਰਤ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਰੂਪੀ ਰਸ
ਨੂੰ ਮਿਲੈ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੇ=ਉਹ ਪੂਰੇ=ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ
ਸੁਜਾਣ=ਸਿਆਣੇ ਜਾਣੀਦੇ ਹਨ।

**ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਭਉਜਲੁ ਲੰਘੀਐ;
ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਪਰਵਾਣੁ॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਭਉਜਲੁ=ਸੰਸਾਰ
ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਲੰਘੀਐ=ਲੰਘ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪਾਰ ਕਰ
ਲਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਉਹ
ਪਤਿ=ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

**ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ;
ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ॥੪॥੨੨**

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸੂਰਜ
ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਚਮਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ ਮੁਖ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨੀ
ਉਪਜੈ=ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ=ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ
ਹੈ ਵਾ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਧੁਨਿ=ਧੁਨੀ
ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਲੋਕ
ਪਰਲੋਕ 'ਚ ਜੱਸ ਰੂਪੀ ਉਜਾਲੇ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

**ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧
ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ ਵਣਜਾਰਿਹੋ;
ਵਖਰੁ ਲੇਹੁ ਸਮਾਲਿ॥**

ਹੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਵਣਜਾਰਿਹੋ! ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੌਦੇ ਦੇ
ਵਣਜੁ=ਵਾਪਾਰ ਨੂੰ ਕਰਹੁ=ਕਰੋ ਤੇ ਇਸ ਵਖਰੁ=ਸੌਦੇ ਨੂੰ
ਗੁਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪੀ ਪੁੰਜੀ ਦੇ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ
ਸਮਾਲਿ=ਸੰਭਾਲ ਲੇਹੁ=ਲੈਣਾ ਕਰੋ।

**ਤੈਸੀ ਵਸਤੁ ਵਿਸਾਹੀਐ;
ਜੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲਿ॥**

ਅਤੇ ਤੈਸੀ=ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਵਿਸਾਹੀਐ=ਖਰੀਦਦੇ,
ਜੈਸੀ=ਜਿਹੜੀ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ
ਨਿਬਹੈ=ਨਿਭ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ
ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ।

**ਅਗੈ ਸਾਹੁ ਸੁਜਾਣੁ ਹੈ;
ਲੈਸੀ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲਿ॥੧॥**

ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਰੂਪੀ
ਸਾਹੁ=ਸਾਹੁਕਾਰ ਸੁਜਾਣੁ=ਸਿਆਣਾ ਵਾ: ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ ਤੇ
ਉਹ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਸੀ=ਲਵੇਗਾ, ਭਾਵ
ਜੇ ਵੀ ਜੀਵ ਨੇ ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਹੀ ਫਲ ਭੁਗਤਾਵੇਗਾ। ਉਥੇ ਨਾਮ ਬਰਾਬਰ
ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਭਾਈ ਰੇ; ਰਾਮੁ ਕਹੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਦੀ ਬਿਰਤੀ
ਲਾਇ=ਲਾ ਕੇ ਕਹੋ, ਭਾਵ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ। ਇਥੇ ਭਾਈ
ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰਾ ਤੇਰਾ ਖਤਮ ਕਰਕੇ
ਸਭ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

**ਹਰਿ ਜਸੁ ਵਖਰੁ ਲੈ ਚਲਹੁ;
ਸਹੁ ਦੇਖੈ ਪਤੀਆਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥**

ਹਰਿ ਜਸੁ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਜੱਸ ਰੂਪੀ ਵਖਰੁ=ਸੌਦੇ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ
ਰੂਪੀ ਪੱਲੇ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਭੂ
ਰੂਪੀ ਸਹੁ=ਪਤੀ ਪਤੀਆਇ=ਅਜਮਾਇਸ਼ ਕਰਕੇ
ਦੇਖੈ=ਦੇਖੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਭਾਵ
ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਨਾਮ ਧਨ ਹੀ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ।

**ਜਿਨਾ ਰਾਸਿ ਨ ਸਚੁ ਹੈ;
ਕਿਉ ਤਿਨਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਸੱਚੇ ਨਾਲ ਦੀ ਰਾਸਿ=ਪੁੰਜੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਉਂ=ਕਿਵੇਂ
ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

**ਖੋਟੈ ਵਣਜਿ ਵਣੀਜਿਐ;
ਮਨੁ ਤਨੁ ਖੋਟਾ ਹੋਇ॥**

ਖੋਟੈ=ਬੁਰੇ ਭਾਵ ਪਾਪ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਵਣਜਿ=ਵਪਾਰ

ਵਣਜਿਐ=ਖਰੀਦਣੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਤੇ ਤਨੁ=ਸਰੀਰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਖੋਟਾ=ਖਟਿਆਈ ਵਾਲੇ ਹੋਇ=ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

**ਫਾਹੀ ਫਾਥੇ ਮਿਰਗ ਜਿਉ:
ਦੂਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਰੋਇ॥੨॥**

ਜਿਵੇਂ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕੜਿੱਕੀ ਵਿਚ ਮਿਰਗ=ਹਿਰਨ ਫਸਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਉਹ ਮੌਤ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਫਾਥੇ=ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਮਾਇਆ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਾ: ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਹੀ 'ਚ ਫਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਦੂਖ ਘਣੇ=ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰੋਇ=ਰੋਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

**ਖੋਟੇ ਪੋਤੇ ਨਾ ਪਵਹਿ;
ਤਿਨ ਹਰਿ ਗੁਰ ਦਰਸੁ ਨ ਹੋਇ॥**

ਜਿਉ=ਜਿਵੇਂ ਖੋਟੇ ਰੁਪਈਏ, ਪੋਤੇ=ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਵਹਿ=ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਉਹ ਖੋਟੇ ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਰੂਪ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਭਾਵ ਉਹ ਜੋਤ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਤਿਨ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰ=ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸੁ=ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ=ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

**ਖੋਟੇ, ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਹੈ;
ਖੋਟਿ ਨ ਸੀਝਸਿ ਕੋਇ॥**

ਖੋਟੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਜਾਂ ਪਤਿ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਾ ਵਾ: ਪਾਤ (ਗੋਤ, ਪੰਗਤੀ) ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖੋਟੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਖੋਟਾ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤ੍ਰੀ, ਸ਼ੂਦਰ ਜਾਂ ਵੈਸ਼ ਕੋਈ ਭੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਈਸਾਈ ਆਦਿ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਖੋਟ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀਝਸਿ=ਛੁੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

**ਖੋਟੇ ਖੋਟੁ ਕਮਾਵਣਾ;
ਆਇ ਗਇਆ ਪਤਿ ਖੋਇ॥੩॥**

ਖੋਟੇ=ਭੈੜੀ ਨੀਅਤ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੁ ਖੋਟੁ=ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣਾ=ਕਮਾਉਣੇ ਕਰਕੇ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਆਇ=ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਥੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਪਤਿ=ਇੱਜ਼ਤ ਗਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਇਆ=ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਹਾ ਨਹੀਂ ਖੋਟਿਆ।

**ਨਾਨਕ ਮਨੁ ਸਮਝਾਈਐ;
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸਾਲਾਹ॥**

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ! ਆਪਣੇ

ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਈਏ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਾਲਾਹ=ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਣਾ ਕਰਿਆ ਕਰ।

**ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਤਿਆ;
ਭਾਰੁ ਨ ਭਰਮੁ ਤਿਨਾਹ॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੋ ਰਾਮ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ ਤਿਨਾਹ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

**ਹਰਿ ਜਪਿ ਲਾਹਾ ਅਗਲਾ;
ਨਿਰਭਉ ਹਰਿ ਮਨਮਾਹ॥੪॥੨੩॥**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਜਪਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਅਗਲਾ=ਬਹੁਤਾ ਜਾਂ ਬੇਅੰਤ ਲਾਹਾ=ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮਾਹ=ਵਿਚ, ਨਿਰਭਉ=ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਵਰ ਗਿਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੋ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਨ ਮਾਹ=ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਨਿਰਭਉ=ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਆਦਿ ਦਾ ਵੀ ਭੈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

'ਚਲਦਾ.....!'

(ਪੰਨਾ 51 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਆਸ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਮਦਦ ਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਅਗਾਂਹ ਬਠਿੰਡੇ ਰੇਤਲੇ ਜਲ-ਹੀਣ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਾਂਗੇ।

ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਨਾਲੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਫ਼ਗਾਨ, ਵਹੀਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਰਾਖੇ ਦਲ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਵਹੀਰ ਉੱਪਰ ਜਾ ਪਏ। ਸ. ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਦਲ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਹੂ ਲੁਹਾਣ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਵਹੀਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪਰ ਵੈਰੀ ਦਲ ਅਠਗਿਣਤ ਸੀ। ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਨੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ-ਮਰਦ ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਕਤਲਾਮ 5 ਫਰਵਰੀ 1762 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਸਰੋਤ - ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਚੌਣਵੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ)
ਨੋਟ - ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁੱਪ ਰਹੀੜਾ (ਸੰਗਰੂਰ) ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 'ਕੁੱਪ ਰਹੀੜਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਯਾਦਗਾਰ' ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ - ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ

ਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-51)

ਮੂਲ

67. ਕਿ ਅਜਬੱਸਤ ਇਨਸਾਫ਼ੇ ਦੀਂ ਪਰਵਰੀ।

ਕਿ ਹੈਫ਼ ਅਸਤ ਸਦ ਹੈਫ਼ ਈਂ ਸਰਵਰੀ।

ਅਰਥ - ਅਜਬੱਸਤ:ਅਜੀਬ ਹੈ, ਦੀਂ ਪਰਵਰੀ; ਪਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਹੈਫ਼: ਅਫਸੋਸ, ਈ ਸਰਵਰੀ:ਇਹ ਵਡੱਤਣ

ਅਨੁਵਾਦ

ਤੇਰੀ ਦੀਨਦਾਰੀ ਟਿਕੀ ਕਾਸ ਤੇ?

ਤੁਅੱਸਬ ਜ਼ਹਿਰ ਮੁਨਸਫ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ।

ਤੇਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਉਤੇ ਸੌ ਅਫਸੋਸ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਇਨਸਾਫ ਤੇ ਦੀਨਦਾਰੀ ਜਾਂ ਪਰਮ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਉਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ।

ਮੂਲ

68. ਕਿਹ ਅਜਬ ਅਸਤ ਅਜਬ ਅਸਤ ਫ਼ਤਵਾ ਸੁਮਾ।

ਬਜੁਜ਼ ਰਾਸਤੀ ਸੁਖਨ ਗਫ਼ਤਨ ਜ਼ਿਯਾਂ।

ਅਰਥ - ਫ਼ਤਵਾ: ਸ਼ਰੂਈ ਫੈਸਲਾ, ਬਜੁਜ਼:ਸਿਵਾ, ਰਾਸਤੀ:ਸਚਾਈ, ਸੁਖਨ ਗੁਫ਼ਤਨ:ਗੱਲ ਕਰਨੀ, ਜ਼ਿਯਾਂ:ਹਾਨੀ

ਅਨੁਵਾਦ

ਅਜਬ ਤੇਰੇ ਫ਼ਤਵੇ, ਜੁਰਮ-ਜਾਪ ਹੈ।

ਤੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਕੁਫ਼ਰ ਹੈ, ਪਾਪ ਹੈ।

ਇਹ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਚਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹਾਨੀ ਹੀ ਹਾਨੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੂਠੇ ਫਤਵੇ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੜ ਸ਼ਰੂਈ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ?

ਮੂਲ

69. ਮਜ਼ਨ ਤੇਗ ਬਰ ਖੁਨਿ ਕਸ ਬੇਦਰੇਗ।

ਤੁਰਾ ਨੀਜ਼ ਖੁੰ ਚਰਖ ਰੇਜ਼ਦ ਬਤੇਗ।

ਅਰਥ - ਮਜ਼ਨ:ਨਾ ਚਲਾ, ਚਰਖ:ਆਕਾਸ਼/ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਬੇਦਰੇਗ:ਬੇਦਰਦੀ, ਨੀਜ਼:ਵੀ, ਰੇਜ਼ਦ:ਵਹਾਉਣ

ਅਨੁਵਾਦ

ਜੇ ਡੋਲੀ ਗਿਆ ਬੇਗੁਨਾਹ ਦਾ ਲਹੂ।

ਤੇਰਾ ਖੂਨ ਵੀ ਤੇਗ ਪੀ ਕੇ ਰਹੂ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ! ਕਿਸੇ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਕਿਰਕ ਹੋ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾ ਚਲਾ; ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇਰਾ ਵੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਖੂਨ ਵਹਾਏਗੀ।

ਮੂਲ

70. ਤੂੰ ਗਾਫ਼ਿਲ ਮਸ਼ੋਂ ਮਰਦਿ ਯਜ਼ਦਾਂ ਹਿਰਾਸ।

ਕਿ ਓ ਬੇਨਯਾਜ਼ਸਤ ਉ ਬੇਸਿਪਾਸ।

ਅਰਥ - ਗਾਫ਼ਿਲ ਮਸ਼ੋਂ: ਗਾਫਲ ਨਾ ਹੋ, ਹਰਾਸ:ਡਰਾਉਣਾ, ਬੇਸਿਪਾਸ:ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਤੋਂ ਉਪਰ

ਅਨੁਵਾਦ

ਗਫਲਤ ਨਾ ਕਰ, ਨਾ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਡਰਾ,

ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਨਹੀਂ ਭਾਲਦਾ।

ਤੂੰ ਗਾਫਲ ਨਾ ਹੋ ਤੇ ਰੱਬੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਡਰਾ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਆਦਿ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ।

ਮੂਲ

71. ਕਿ ਉ ਬੇਮੁਹਾਬਸਤ ਸ਼ਾਹਾਨਿ ਸ਼ਾਹ।

ਜ਼ਮੀਨੋ ਜ਼ਮਾਂ ਰਾ ਸੱਚਾਏ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਅਰਥ - ਬੇਮੁਹਾਬ: ਨਿਰਭੈ, ਜ਼ਮੀਨੋ ਜ਼ਮਾਂ:ਅਰਸ਼ ਫਰਸ਼

ਅਨੁਵਾਦ

ਉਹ ਨਿਰਭੈ ਨਾ ਭੁੱਖਾ ਕਿ ਬੇ ਮਾਣ ਦਾ।

ਉਹ ਵਾਲੀ ਦੋ ਆਲਮ ਦਾ ਜਗ ਜਾਣਦਾ।

ਉਹ ਨਿਰਭੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਉਹ ਅਰਸ਼ ਫਰਸ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੀ ਅਸਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ।

ਮੂਲ

72. ਖੁਦਾਵੰਦਿ ਏਜ਼ਦ ਜ਼ਮੀਨੋ ਜ਼ਮਾਂ।

ਕੁਨਿੰਦੱਸਤ ਹਰ ਕਸ ਮਕੀਨੋ ਮਕਾਂ।

ਅਰਥ - ਏਜ਼ਦ:ਖੁਦਾ, ਕੁਨਿੰਦੱਸਤ:ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਕਾਂ:ਥਾਂ, ਮਕੀਂ: ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

ਅਨੁਵਾਦ

ਉਹ ਮਾਲਕ ਮਹਾਂ ਧਰਤ ਆਕਾਸ਼ ਦਾ।

ਜਗ੍ਹਾ, ਜੀ ਜਲੋਂ ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ।

ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਹਰ ਥਾਂ ਅਤੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮੂਲ

73. ਹਮ ਅਜ਼ ਪੀਰ ਮੋਰੋ ਹਮਜ਼ ਪੀਲਤਨ।

ਕਿ ਆਜਿਜ਼ ਨਿਵਾਜ਼ੋਸਤੇ ਗਾਫਿਲ ਸ਼ਿਕਨ।

ਅਰਥ - ਪੀਰ:ਬੁੱਢਾ, ਮੋਰੋ:ਕੀੜੀ, ਪੀਲਤਨ:ਹਾਥੀ, ਆਜਿਜ਼ ਨਿਵਾਜ਼ੋ:ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਹਾਮੀ, ਗਾਫਿਲ ਸ਼ਿਕਨ:ਫਰਜ਼ ਭੁੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ

ਅਨੁਵਾਦ

ਉਹ ਕੀੜੀ ਤੋਂ ਹਾਥੀ ਸਭੇ ਪਾਲਦਾ।

ਉਹ ਗਾਫਲ ਨੂੰ ਛਾਂਗੇ, ਨਿਮਰ ਨਾਲ ਦਾ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਬੁੱਢੀ ਕੀੜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਾਥੀ ਤਕ ਦਾ ਪਾਲਕ ਹੈ। ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ/ਮਸਕੀਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਭੁੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਮੂਲ

74. ਕਿ ਉ ਰਾ ਚੁ ਇਸਮਸਤ ਆਜਿਜ਼ ਨਿਵਾਜ਼।

ਕਿ ਉ ਬੇਸਪਾਸ ਅਸ ਉ ਬੇਨਿਆਜ਼।

ਅਰਥ - ਇਸਮ:ਨਾਂ, ਬੇਸਪਾਸ:ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਤੋਂ ਉਪਰ-ਬੇਲਾਗ, ਬੇਨਿਆਜ਼:ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ

ਅਨੁਵਾਦ

ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਦੀਨ-ਬੰਦੁ ਖੁਦਾ।

ਬੇਪਰਵਾਹ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸਦਾ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਗਰੀਬ-ਨਿਵਾਜ਼ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਆਦਿ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ।

ਮੂਲ

75. ਕਿ ਉ ਬੇਨਿਗੁੰ ਅਸਤ ਉ ਬੇਚਗੁੰ।

ਕਿ ਉ ਰਹਿਨੁਮਾ ਅਸਤ ਉ ਰਹਿਨਮੁੰ।

ਅਰਥ - ਨਿਗੁੰ:ਰੰਗ/ਰੂਪ/ਸ਼ਕਲ, ਚਗੁੰ:ਚਿੰਨ੍ਹ, ਰਹਿਨਮੁੰ:ਆਗੂ

ਅਨੁਵਾਦ

ਅਦੱਤੀ ਸਤੰਤਰ ਤੇ ਰਹਿਬਰ ਵੀ ਉਹ।

ਉਹ ਤਸਵੀਰ ਜਿਸਦਾ ਮੁਸੱਵਰ ਵੀ ਉਹ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਕੋਈ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਦਾ

ਕੋਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਉਹੀ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਉਹੀ ਆਗੂ ਹੈ।

ਮੂਲ

76. ਕਿ ਬਰ ਸਰ ਤੁਰਾ ਫਰਜ਼ਿ ਕਸਮਿ ਕੁਰਆਂ।

ਬ ਗੁਫਤਹ ਸੁਮਾ ਕਾਰਿ ਖੁਬੀ ਰਸਾਂ।

ਅਰਥ - ਬਰ ਸਰ ਤੁਰਾ: ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ, ਗੁਫਤਹ ਸੁਮਾ: ਤੇਰਾ ਕਿਹਾ, ਖੁਬੀ:ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰਸਾਂ:ਪਹੁੰਚਾਅ

ਅਨੁਵਾਦ

ਜ਼ਰਾ ਲਾਜ਼ ਰੱਖ ਕਸਮ ਕੁਰਆਨ ਦੀ।

ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰ, ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਜਾਨ ਦੀ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ! ਤੇਰੇ ਜ਼ੰਮੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਕਸਮ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਲਾਗੂ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰ।

ਮੂਲ

77. ਬਬਾਯਦ ਤੂ ਦਾਨਿਸ਼ ਪ੍ਰਸਤੀ ਕੁਨੀ।

ਬਕਾਰਿ ਸੁਮਾ ਚੀਰਹ ਦਸਤੀ ਕੁਨੀ।

ਅਰਥ - ਬਬਾਯਦ:ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦਾਨਿਸ਼ ਪ੍ਰਸਤੀ:ਅਕਲਮੰਦੀ, ਕੁਨੀ:ਤੂੰ ਕਰ, ਸੁਮਾ:ਤੂੰ/ਤੇਰਾ, ਚੀਰਹ ਦਸਤੀ:ਤਕੜਾਈ

ਅਨੁਵਾਦ

ਜੇ ਦਾਨਾ ਕਹੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ,

ਸਿਰਫ਼ ਨਾਲ ਕਰ ਅਮਲ ਦੇ ਜਾਪ ਨੂੰ।

ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਵੇਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਪਾਵੇਂ।

ਮੂਲ

78. ਚਿਹਾ ਸੁੱਦ ਕਿ ਚੁੰ ਬੱਚਗਾਂ ਕੁਸ਼ਤਹ ਚਾਰ।

ਕਿ ਬਾਕੀ ਬਿਮਾਂਦਸਤ ਪੇਚੀਦਾ ਮਾਰ।

ਅਰਥ - ਚਿਹਾ ਸੁੱਦ:ਕੀ ਹੋਇਆ, ਚੁੰ:ਜੇ, ਬਚਗਾਂ:ਬੱਚੇ, ਬਿਮਾਂਦਸਤ:ਬਾਕੀ ਹੈ, ਪੇਚੀਦਾ ਮਾਰ:ਕੁੰਡਲੀ ਵਾਲਾ ਸੱਪ

ਅਨੁਵਾਦ

ਤੂੰ ਮਰਵਾਏ ਪੁੱਤ ਚਾਰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ,

ਹੈ ਬਾਕੀ ਕੁੰਡਲੀਆ ਭੁਝੰਗ ਖਾਲਸਾ।

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਜੇ ਕੁੰਡਲੀਆ ਸੱਪ (ਖਾਲਸਾ) ਬਾਕੀ ਹੈ (ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ)।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਨੌ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-60)

ਲੰਦਨ ਰਾਹੀਂ ਅੰਤਮ ਸਫਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਅਫਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਜੋ ਜੋਤ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਸਾਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪ੍ਰਦੀਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਮੇਟਿਆ ਜਾਂ ਮੱਧਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਯੋਗੰਡਾ ਤੇ ਹੋਰ ਅਫਰੀਕਨ ਹਿਸਿਆਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਦੇ ਹੀਲੇ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਤੌਰ ਪਰ ਵੀ ਜੰਮ ਗਏ, ਤਦ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਪਰ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਹੋ ਆਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਤੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਾਲੇ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸਿੱਖ, ਸੰਤ, ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ ਹਰ ਕੋਈ ਕੇਵਲ ਟਕਿਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਤੇ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਹੋ ਸਕੇ ਤਦ ਗਏ ਹੋਏ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਤਿਆਗ ਦੀ ਮਨੋਬਿਰਤੀ ਦਾ ਪਸਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਲਈ ਪਿਆਰ ਵਧੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਇਕੋ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਸਾਧ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਜਾਂ ਤਿਆਗੀ ਰਾਗੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਲੀਡਰ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਤਿਆਗੀ ਹੋ ਕੇ ਵਲੈਤ ਨਹੀਂ ਪੁਜਦਾ। ਸਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਹ ਸੁਭਾਗੇ ਤੇ ਕਰਮ ਬੀਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਰਣੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਾਨਤਾ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਲਾਘਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੀ ਤਕੀਆਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਢਾਲਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨਿਵਾਸੀ ਕਈ ਸੁਜਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ

ਤੇ ਉੱਘੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਵਲੈਤ ਸਦਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਉਹ ਸੱਜਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਤੇ ਫਿਰ ਜੀਵਨ ਤਕਿਆ ਸੀ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਕਟਰ ਪੰਥੀ ਕੁਝ ਵੱਢਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, 'ਇਹ ਗੁਰੂ ਡਮ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਪੁਗਣਾ।' ਪਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨਵਿਰਤ ਕਰਕੇ ਸਤ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੁਗਟ ਕਰਨਗੇ।

ਅਫਰੀਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਅਜਮਾ ਡਿੱਠਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਹੁਣ ਹੋਰ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਗੱਲ ਭੁੱਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਨਿਰੋਬੀ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਲਈ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਤਦ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਸੰਪਰਦਾਏ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ਮੰਗਣਾ ਨਹੀਂ, ਮੁਹਬਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਕਾਣ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਖਣੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਜੋ ਮਾਇਆ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਤਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਹਾਨ ਮੰਡਲਾਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵਾਜ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦੇਵੇ, ਐਸੇ ਰਿਜ਼ਕ ਨੂੰ ਸੌ ਵਾਰ ਲਾਹਨਤ।

ਐ ਤਾਇਰੇ ਲਾਹੁਤੀ ਉਸ ਰਿਜ਼ਕ ਸੇ ਮੌਤ ਅਛੀ।

ਜਿਸ ਰਿਜ਼ਕ ਸੇ ਆਤੀ ਹੈ ਪ੍ਰਵਾਜ਼ ਮੇਂ ਕੋਤਾਹੀ।

1970 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸ. ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਲੈਤ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਾਈ। ਆਖਰ ਗੱਲ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਡੱਪਣ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਧਿਰ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਸਤਨਾਮ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਜੋ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਨਾਸ਼ਕ ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਚਲਾ ਕੇ ਰਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਭਰਮ ਤੇ ਧੁੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕਾਫੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਆਖਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਅੰਦਰ 1974 ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ। 14 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨਗਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾ ਦਿਤਾ ਸਗੋਂ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਫਿਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ

ਪਰ ਸੰਗਤ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ 9 ਮਾਘ 20-21 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਰਾਤ ਆਉਣਗੇ। ਇਸ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਉਹ ਅਤੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਭੁੱਲੇ। ਫਿਰ ਵਲੈਤ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਕੋਈ ਅਸਚਰਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥ ਸਨ ਜਥੇਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਿਜੀ ਸੇਵਕ ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨੀਏ, ਭਾਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਵਾਲਾ, ਭਾਈ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢੋਲਕੀਏ ਨੰ: 2, ਭਾਈ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਲਾਂਗਰੀ ਖਾਸ।

ਇਕ ਰਾਤ ਦਬਲਾਨ ਰਹਿ ਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦਿੱਲੀ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖ ਕੇ ਫਿਰ 23 ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਉਡਾਨ ਭਰੀ। ਜਹਾਜ਼ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਉਤਰ ਕੇ ਆਖਰ ਭਾਰਤੀ ਵਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਦਿਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਜਾ ਉਤਰੇ।

ਇਸ ਸਫਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਪਰ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਸਟਾਫ ਪਰ ਅਸਰ ਪਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਥੀ ਨੇ ਰਾਹ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਟਿਕਟ ਅੰਦਰ ਹੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਵੈਸ਼ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਬਹਿਰੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜੂਠ ਆਦਿ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਫ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਵਸਤੂ ਸਾਫ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਪਹਿਲੇ ਬੈਰੂਤ ਠਹਿਰਿਆ ਤਦ ਸਾਰੇ ਹੀ ਯਾਤਰੀ ਬਾਹਰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਨਿਕਲੇ ਪਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਡਟੇ ਰਹੇ। ਸੋ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਸਤੂ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਅਹਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੇਵਕ ਖਾਸ ਕੋਕਾ ਕੋਲਾ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਵਰਤ ਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਸੇਵਕ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਥਰਮੋਸ ਬੋਤਲਾਂ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਹੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਚੰਭੇ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ

ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗਿਲਾ ਸ਼ਿਕਵਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਪਰ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਂਦੇ ਸਨ। ਗਿਆਨੀ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾਗੀ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਸਾਊਥਹਾਲ ਦੇ ਕਈ ਮੁਖੀ ਸੇਵਕ ਵੀ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੇਹਰਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਲੱਦ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਸਟਮ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰੀ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਲਾਟ ਪਾਦਰੀ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵਡੇਰੀ ਹਸਤੀ ਪੁਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਸਾਮਾਨ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ, ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਮਰਸਡੀਜ਼ ਵਿਚ ਚਲੇ। ਬਾਕੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਸਨ। ਤਕਰੀਬਨ ਦਿਨ ਦੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਵਜੇ ਹੋਣਗੇ, ਸਾਊਥਹਾਲ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਕੋਠੀ ਛਕਿਆ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ 46 ਐਥੀਨੀਅਮ ਰੋਡ ਫਿਨਲੇ ਨਾਰਥ 20 ਵਿਚ ਸੀ ਸੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਇਹ ਸ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸੱਜਣ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਸੀ। ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਇਥੇ ਕਈ ਦਿਨ ਠਹਿਰੇ ਸਨ। ਪਰ ਨਾ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਮਕ ਗੁਣ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ।

ਦੀਵਾਨ ਆਰੰਭ

ਜਿਸ ਦਿਨ ਪੁੱਜੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਤੋਂ ਦੀਵਾਨ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਏ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਘਰੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਸਿੱਖ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਅਧਿਕ ਹੀ ਲਗਾਉ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਬਾਰੇ ਹੀ ਦਸਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਗ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਤ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਭਰਮ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਜਾਨਣੋਂ ਰੋਕਦੀ

ਹੈ। ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਦਿਆ, ਧਰਮ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜਮਾਤ ਅੰਦਰ ਖਲੋ ਕੇ ਸਾਂਝੀ ਸਫ ਅੰਦਰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵੀ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਗਵਾਹੀ ਅੰਦਰ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਤਾਬੀ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਾਬਾ ਆਦਮ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਨ ਲਈ ਅਨਾਜ ਖਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਬਹਿਸ਼ਤ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਧੱਕ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ, ਗਲਤੀਆਂ ਤੇ ਐਬਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੀ ਬਣ ਗਈ। ਈਸਾਈ ਮਤ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਰੁਤਬਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਹੀ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਵੀ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਗੱਡੀ ਦੇ ਦੋ ਪਹੀਏ ਇਕ ਮਰਦ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਇਸਤਰੀ। ਦੋਹਾਂ ਬਗੈਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਪਜ ਉਨਤੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਫਿਰ ਜੇਕਰ ਜਨਣੀ ਹੀ ਬੁਰੀ ਹੈ ਫਿਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਵਸਤੂ ਚੰਗੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕੌੜੀ ਵੇਲ ਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਫਲ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸੋ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਜੀਉ ਹੀ ਇਕੋ ਸਫ ਅੰਦਰ ਇਕੋ ਹੀ ਮੰਤਰ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਤੇ ਇਕੋ ਹੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ।

ਚੁੰਬਕ ਅਸਰ ਮਹਾਤਮਾ

ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੇ ਸੰਤ ਸੇਵਕਾਂ 'ਚੋਂ ਸ: ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲਸੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਅਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੁੱਜਣ ਸਮੇਂ ਸਾਊਥਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਕਟੜ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਸ: ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਤੇ ਲਗਦੀ ਵਾਹੇ ਕੁਰਸੀ ਪਰ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਿਤਰ ਸੀ। ਉਹ ਅਧਘਰੜ ਨਾਸਤਕ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਉਹ ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕੀ ਖਟਿਆ ਤੂੰ?

ਸ. ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੂੰ ਜਿਸ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੇ ਸੌਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਹ ਮੰਨ ਗਿਆ ਕਿ ਚਲਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਂ ਚਰਨਾਂ ਪਰ ਸੀਸ ਨਹੀਂ ਝੁਕਾਣਾ। ਸੋ ਇਹ

ਕੇਵਲ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਣ ਲਈ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਰਸੀ ਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਪੁੱਜਿਆ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਕੇ ਉਠੇ ਹੀ ਨਾ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਥਾਪੜਾ ਦੇ ਕੇ ਉਠਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਠਣ ਦੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਐਸੀ ਝਰਨਾਟ ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਦੀ ਸੁਧ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਪੁਛਿਆ ਤਦ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੁਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਇਹ ਗਿਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹੀ ਗੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੱਸੀ ਜੋ ਸਮਾਂ ਖਾਲੀ ਗਿਆ। ਉਸ ਲਈ ਉਹ ਝੂਟਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਤਦ ਹੋਰ 87 ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਨ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸਫ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਈ ਚਟਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਘੋਨ ਮੋਨ ਤਾਜ਼ੇ ਹੀ ਕੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਪਿਛੋਂ ਬਾਰਨਿੰਗ ਈਸਟ ਲੰਦਨ ਦੀਵਾਨ 17 ਦਿਨ ਹੋਏ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਵਧਣੀ ਅਰੰਭ ਹੋਈ ਸੀ।

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਦੀਵਾਨ ਹਿਚਨ ਟਾਊਨ ਕੀਤੇ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਰਾਏਪੁਰ ਦੇ ਪਰਮ ਸੇਵਕ ਸਰਦਾਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸ: ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਆਖਰੀ ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ। 25 ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਗੰਢ ਪਾਈ। ਦੋ ਦਿਨ ਦੀਵਾਨ ਬੈਡਫੋਰਡ ਟਾਊਨ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਭਗਤੀ ਸਹਿਜ ਵੇਦਾਂਤ ਤੇ ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਸ ਮਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੀ ਪਸਾਰਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਚੌਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਫੈਲਾਈ ਸੀ। ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਰਗ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ।

ਬਰਮਿੰਘਮ

ਵਲੈਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮਸ਼ਹੂਰ ਥਾਵਾਂ ਹਨ ਇਕ ਬਰਮਿੰਘਮ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਬਕਿੰਘਮ। ਇਕ ਉਸ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਦਿਮਾਗ। ਸਤਾ ਜੋ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬਕਿੰਘਮ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਘੜਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਵੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਸੁਕੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਦੀ ਮਾਲਕ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਤੇ ਬਕਿੰਘਮ

ਦੀ ਹਸਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ' ਗਿਆਂ 33 ਸਾਲ (ਹੁਣ 70 ਸਾਲ) ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਰੇਲ ਦੇ ਖੰਭੇ ਗੱਡੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਛੋਟਾ ਮੋਟਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਮਾਨ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਹਰੋਂ ਆਇਆ ਸਮਾਨ ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਹਦ ਤਕ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਪਾਨੀ ਕਾਰਾਂ ਹੁਣ ਸਸਤੀਆਂ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕ ਵਿਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਬਰਮਿੰਘਮ ਦੀ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਸਰਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮਾਠਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਤੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾੜੇ ਢੱਕੀ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਵੀ ਬਰਮਿੰਘਮ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਸਦਕੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸਰਦਾਰ ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ 16 ਮੀਲ ਸੀ। ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਰ 56 ਪ੍ਰਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਗਰ ਅੰਦਰ ਬਰਾਦਰੀਵਾਦ ਕਾਫੀ ਸੀ। ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ, ਰਵਦਾਸੀਏ, ਟਾਂਕਛਤਰੀ ਤੇ ਫਿਰ ਪਰਜਾਪਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਵਖਰੇ ਤੇ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਥਾਨ ਵੀ ਬਣਾ ਰਖੇ ਸਨ। ਮਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਗੀ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਪਰ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੀ ਬਰਾਦਰੀ ਤੇ ਜਾਤ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਮੁੱਚੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀਵਾਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਪਰ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਪੁੱਜੇ ਸਨ।

ਲੋਹ ਟੋਪ ਤੇ ਸਿੱਖ

ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ ਪਰ ਗਿਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਰ ਭਾਰ ਗਿਰ ਕੇ ਸੜਕ ਪਰ ਵਜਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟ ਕਰਕੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਚਾਲੂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਆਖਰ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਇਹੀ ਬਚਾਉ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਹੈ। ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ 1973 ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਲਈ ਲੋਹ ਟੋਪ ਪਹਿਨਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਇਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਪਰ ਕਰੜੀ ਸਜ਼ਾ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1939 ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਗੈਸਮਾਸਕ ਤੇ ਲੋਹ ਟੋਪ ਪਾਣ ਲਈ ਫੌਜਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਕਈ ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਟੋਪ ਪਾ ਕੇ ਫੋਟੋ ਲੁਹਾਏ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਰਾਏ ਤੇ ਫੋਟੋ ਦੇ ਟੋਪ ਪਹਿਨ ਕੇ ਦਿਤੇ ਸੰਦੇਸ਼

ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਖਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਟੋਪ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ 74 ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਊਥਹਾਲ ਸਨ ਤਦ ਇਹੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿਚ ਵੀ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਿੱਖੀ ਅੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਲਥ ਜਾਣ ਨੂੰ ਪਤ ਦੇ ਲਹਿ ਜਾਣਾ ਹੀ ਗਿਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਪਤ ਲਥੀ ਤੋਂ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਬੇਅਰਥ ਹੈ। ਜੋ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਹੀ ਹਰਾਮ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਦਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਲਾਹੀ ਤੇ ਗੁੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਕੀਮਤ 80 ਰੁਪਏ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਕ ਲੀਰ ਜਿਹੀ ਦੇ ਚਾਰ ਕਿਨਾਰੇ ਤਣੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪਗੜੀ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਤੇ ਗੌਰਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰ ਅਖਵਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ।

ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਸੋ ਆਖਰ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਝੁਕ ਗਈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ -

"ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਕਰਣੀ, ਕਰਤੂਤ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਡੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੇਵ ਤੇ ਕੌਮ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਾਏ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸੋ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕਿ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਕੰਘਾ ਕਰਕੇ ਦਸਤਾਰ ਪੋਚ ਕੇ, ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੋ। ਇਹੀ ਸਿੱਖੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭੀ ਹੈ। ਪਟਕਾ ਦਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ,.....!'

(ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜਨਵਰੀ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-62)

ਪੰਤਾਜਲ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆ ਅਗਿਆਨ ਕਾਰਣ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਗਿਆਨ ਕੀ ਹੈ? ਅਗਿਆਨ ਕੀ ਹੈ? ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਚਾਨਣ ਦੀ ਕਮੀ ਪਰ ਕੀ ਚਾਨਣ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਿਆਨ ਨਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਕਮੀ, ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਕਮੀ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ, ਚੇਤਨ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਅਲਪੰਗ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਚੇਤਨ ਰਹਿਣਾ, ਸਤ ਦੇ ਸਚਾਈ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ, ਸੱਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਚਾਈ ਲਈ ਚੇਤਨ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਡਰੋਗੇ ਨਹੀਂ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਨਾਲ, ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਰੋਜ਼ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਹੈ, ਮੈਂ। ਮੈਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਹੋ, ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ। ਪਰ ਪੰਤਾਜਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਬਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਜੋੜੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੋ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਸੱਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਸ ਸੱਤ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਉਸ ਸੱਤ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾਲ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰੋ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓਗੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੱਤ ਨਾਲ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜੁੜੇ ਰਹੋਗੇ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕੋਗੇ? ਪੰਤਾਜਲ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਕਰੋ

ਪੂਰੇ-ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦਿਓ ਜੇ ਵੀ ਕਰੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਅਨੰਦ ਲੈ ਸਕੋਗੇ, ਜੀਵਨ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ-ਪੂਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦੇ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਤੁਸੀਂ ਛੁੱਟੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਪਹਾੜ ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਾਂਗੇ, ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹੋ ਉਥੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਾਰਾ ਅਨੰਦ ਇਕ ਗੱਲ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ, ਸਵੈ ਸੁਧਾਈ।

ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਤਾਜਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੇਤਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹੋ, ਇਹੋ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਖ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਤ ਦੀ ਸਮਝ ਆਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਝ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸੱਤ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਇਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਪਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪੜਾਅ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ, ਫੁਰਨੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਸੁਪਨੇ ਰਹਿਤ, ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਅਨੰਦ ਮਈ ਅਵਸਥਾ ਭਾਵ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਸੰਤਾਪਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਪੰਤਾਜਲ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਇਸੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਾ ਸੋਧਣ ਦੀ, ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ ਸਕੋ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ : ਇਕ ਚਕਿਤਸਾ

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹਨ ਪੂਰਬ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ, ਪੱਛਮ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ। ਪੱਛਮੀ ਫਿਲੋਸਫੀ

ਪੂਰਨ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੂਰਬੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਪੂਰਨ ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਵਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਨੂੰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਇਕ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰਬੀ ਫਿਲੋਸਫੀ, ਪੱਛਮੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੂਰਬ ਦੇ ਲੋਕ ਹੋਰ ਹਨ, ਲੋਕ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹਨ, ਇਕੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਵੇਗ, ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸੁਭਾਅ, ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਚਨੌਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ, ਸਾਡੇ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਚਨੌਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਜੰਤਰ ਨਹੀਂ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਉਹ ਜੰਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੱਧਰਾਂ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਪਛਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਨਣਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕੀਏ। ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖਿਆ ਇਕ ਸਮਰੂਪਤਾ ਇਕ ਰੱਟਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦਬਾਅ ਹੇਠਾਂ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਖਿਚਾਅ ਹੇਠਾਂ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ, ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਬੇਧਿਆਨਾ ਹੈ।

ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦੇਖੋਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਤੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਕਮਾਇਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਲਗਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਬਦਲਾਵ ਆਇਆ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸਾਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸਾਈ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਹੈ। ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਇਸਾਈ ਮਜ਼ਹਬ ਵਿਚ

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਉ, ਸੋਚੋ ਮੈਂ ਰੱਬ ਹਾਂ, ਕਿੰਨੀ ਸੋਹਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖ ਲਉ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹਨ, ਸਥਿਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤੁਹਾਡੇ ਨਿਜੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਥਿਰ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਅਕੜਾਹਟ ਵਿੱਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਅਕੜਾਹਟ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਅਕੜਾਹਟ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਰੋਗ, ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਰੋਗ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਅਲਸਰ, ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ, ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨੁਕਸ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਪਤਨੀ ਕਹੇਗੀ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਿਮਾਰ ਹਾਂ। ਪਤੀ ਕਹੇਗਾ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਿਮਾਰ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਕੱਲੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਰਹਾਂਗੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੋਜ ਲੈਂਦੇ।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਕਿਉਂ ਹਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਲਾਪਣ ਕੌਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਡੂੰਘੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਆਏਗੀ। ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਇਕੱਲਪਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਇਕੱਲਪਨ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਹੈ, ਘਾਟ ਹੈ। ਸਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕੋ ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਸਤਪਤਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਵੀ ਹੋਈਏ ਪਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਕਦੀ ਇਕੱਲੇ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਹ ਸਚੇਤਨਤਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਆਏਗੀ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਜਾਵਾਂਗੇ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਫਲਗੁਣਿ 12 ਫਰਵਰੀ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨੇ 11 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib13>

Live Audio Link 1 - [https://www.awdio.com/Ratwara Sahib](https://www.awdio.com/Ratwara%20Sahib)

Live Audio Link 2 - <https://mixlr.com/ratwara-sahib>

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

(ਪੰਨਾ 43 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਭਰਪੂਰ ਲੀਡਰ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਥੱਲੇ, ਅਗਵਾਈ ਥੱਲੇ ਚੱਲੇ, ਉਹ ਸੰਪਰਦਾ, ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਟਰੱਸਟ ਜਾਂ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਯਮਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਸਤੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ, ਉਥੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਦੀ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਗਤ ਟੀ.ਵੀ ਹੈ, ਸੋ ਇਹਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ, ਇਹੀ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਦਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਰੱਖਣ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ, ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਆਏ, ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਜਲਦੀ ਸਮਾਂ ਬਣੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣ ਸਕੀਏ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ, ਕੋਈ ਸਬਜੈਕਟ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਧੰਨਵਾਦ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ, ਧੰਨਵਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਨਾਲ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੀਆਂ ਰਹੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਜੁੜ ਕੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕੌਮ ਦੇ ਰੌਸ਼ਨ ਭਵਿੱਖ ਦੀ, ਪੰਥ ਦੀ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਖਿਆ ਜਾਚਨਾ ਜੀ, ਫਤਹਿ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 14090 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਗਾਇਨੀ)	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਸੋਮਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਬੁੱਧਵਾਰ
9. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
10. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
12. ਡਾ. ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	ਐਮ.ਡੀ.ਐਸ (ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਵੀਰਵਾਰ
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	English Version Price	
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
21. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
(ਬੁਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਸ਼ਨ	60/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ				
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਬੁਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286, Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib, (Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali) 140901, Ph. India